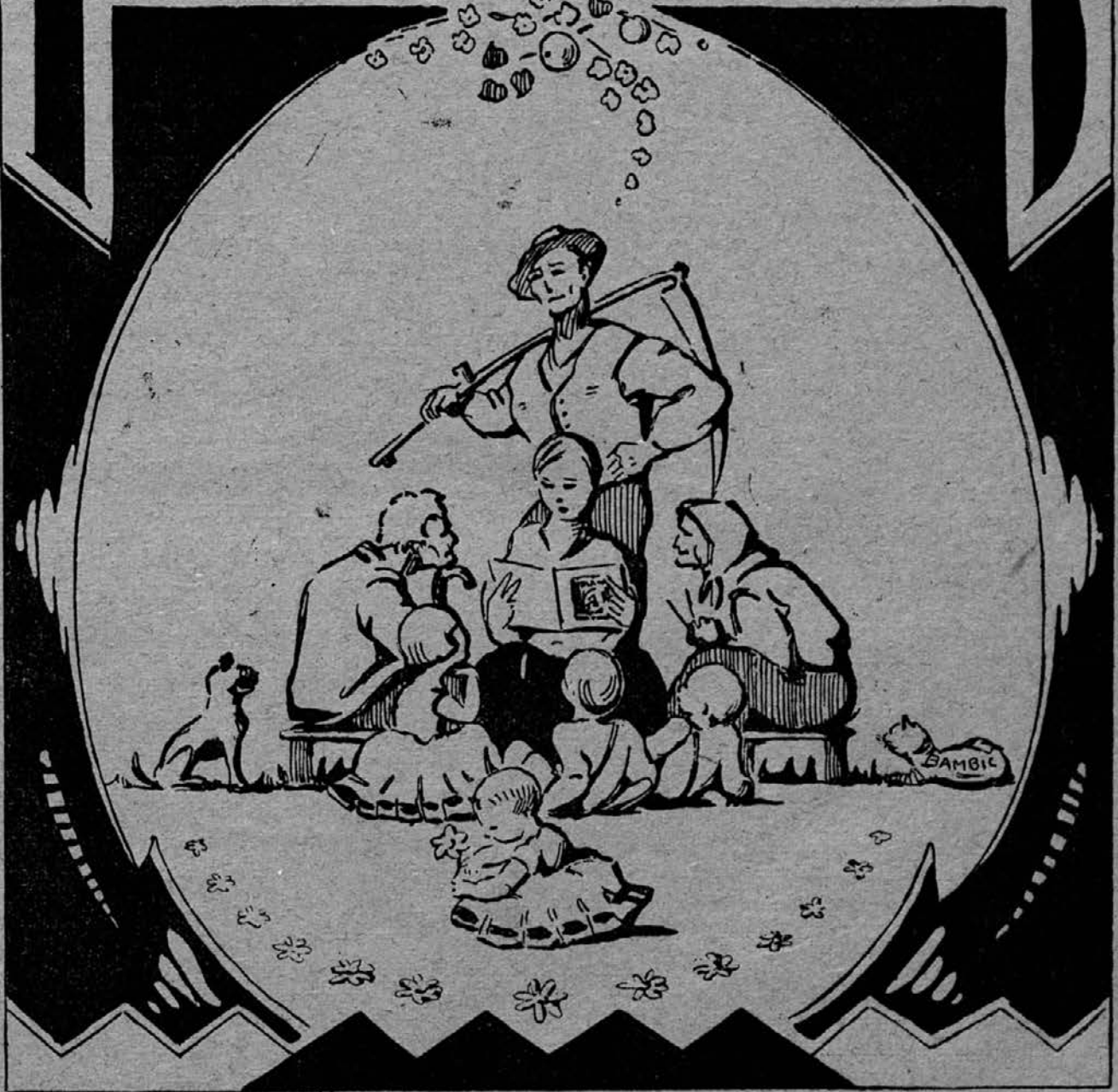

NAK GLAS

Letnik IV. Trst, januarja 1928. Štev. 1.

„NAŠ GLAS“

izhaja v 12. številkah na leto. - Celoletna naročnina za Italijo 15.— L, polletna 8.— L, četrtletna 4.— L, posamezna številka 1.50 L. — Za Jugoslavijo je celoletna naročnina 60 Din., za ostale države 20.— L, polletna 10.— L, četrtletna 5.— L

in posamezna številka 2.— L. — Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Roman Pahor. — Naslovno stran in vinjete narisal Milko Bambič. — Naslov uredništva in upravnništva: Trieste, Casella postale 348. Poduprava: Gorica, via S. Giovanni 7. Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, via S. Francesco d' Assisi 20.

VSEBINA 1. ŠTEVILKE:

Rembrand: JEZUSOVO ROJSTVO (slika)	Str. 1	JEŽ IN LISICA	16
France Bevk: SKRINJA S SREBRNIKI	1	BRŠLJAN	16
Veno Pilon: LOG (slika)	4	HUDA URA	16
Hans Aanrud: NOVA KAPA	5	Poukin vzgoja:	
Radivoj Rehar: NA TVOJEM OKNU (pesem)	7	Janko Furlan: Z RAZPOTJA	17
Dr. Pavel Klodič: JADRNICIA (slika)	7	J. K.: OTON ŽUPANČIČ	18
Maksim Gorki: POŽIGALEC	7	Gizela Majeve: O LJUBEZNI	19
Josip Macarol: REPENTABOR (slika)	9	A. Š.: NAŠI KRAJI V LEDENIH DOBAH	
Li-tai-pe: MLADA ŽENA NA STRAŠNEM STOLPU STOJI (pesem)	9	IN MEDLEDJIH	21
Arkadij Averčenko: VROČ ČAJ	9	Z. J.: ZIMSKI VEČERI	23
Ive Mihovilović: SUDBINA SELJAKA (pesem)	11	Gizela Majeve: GRAZIA DELEDDA	25
France Gorše: DEKLICA (slika)	11	AMUNDSEN NA JUŽNEM TEČAJU	25
France Magajna: KRESNICE	11	Listek.	
Boris Georgijev: TAVAJOČI PASTIR (slika)	12	Dr. Josip Potrata: LETNI ČASI IN ZDRAVJE	27
Količek za otroke:		ODLOMKI IZ KNJIŽEVNOSTI	28
MIHEC, KOKOŠJI PASTIR	13	KNJIGE IN REVIIJE	29
O RAKU	14	NAŠE SLIKE	30
TRIIJE BRATJE	15	VPRAŠANJA IN ODOOVORI	31
BOŽIČNA (pesem)	16	DROBIŽ	31
PES, MAČKA IN VOLK	16	Smeh in kratkočasje:	
		SMEŠNICE	32
		UGANKE	32

Listnica uprave.

Pričujoči številki prilagamo položnico, s katero naj vsak naročnik pošlje koj naročnino za leto 1928. Naročnikom se tople priporočamo, da čim prej uredijo svoj dolg pri upravi lista, kajti le od njih rednega plačevanja zavisí obseg in procvit lista.

KAM JE POŠILJATI DENAR?

Naročniki naj pošiljajo naročnino na naslov: Naš glas, Trieste, Casella postale 348. S položnicami pa naj se pošlje denar na «Zadružno zvezo» v Trstu, via S. Nicolò 9/l., kamor naj pošljejo tudi

naročniki iz inozemstva po kakšni banki svojo naročnino.

Vsem naročnikom priporočamo, da širijo list in dobivajo novih naročnikov.

Uredništvo in uprava «Našega glasa» je v Trstu, ul. S. Francesco d'Assisi 20/l. — Poduprava je v Gorici, via S. Giovanni 7.

NAROČNIKOM IN PRIJATELJEM NAŠEGA GL.

pošiljamo to številko na ogled. Vsakdo, ki dobi list, naj se koj naroči nanj in ga priporoča prijateljem. Kdor ne misli naročiti lista, naj vrne to številko do 30. t. m., sicer ga smatramo za našega naročnika in bomo naročnino iztirjali.

UPRAVA.

Letnik IV.

V Trstu, januarja 1928.

Številka 1.

Rembrand: Jezusovo rojstvo. (Detajl.)

Skrinja s srebrniki.

France Bevč.

Gora Plešec je podobna spačeni človeški glavi. Do vrha je gola in porastla s travo, radi strmine in kamenja nikoli pokošena. Vsa jutra je ovenčana z meglo, vse večere je ožarjena s solncem. Skale, ki so ji upodobile oči in usta, gledajo topo in mrtvo, najmanjšega sledu ljubezni ni v njih.

Gora ima dvoje rok, ki jih razprostira na dve strani, kakor da je zgrabila s prsti za mnogoštevilne gube svoje obleke in jih razpenja v blagoslov ljudem, ki živé v njih.

Leva roka pada na jug; njen podaljšek od ramena do mesta, ki pada navpik v brezdno, se imenuje Sleme. Polovica solnčnih reber je obrastla z gozdovi, druga polovica je pokrita s senožeti. Strmi bregovi so v bežnih presledkih prekinjeni od skal,

ki so podobne velikanom z ogromnimi breneni na plečih.

Desna roka gore je krajša, čudno spačena, in jo pokriva gozd. Radi vetrov, ki divjajo v njem so ji dali ljudje ime Hudi vrh. Pod gozdom ležijo senčni travniki. Na ogromnih gubah zemlje stojé samotne hiše. V dnu gore, kjer je kupoli podobna guba hriba zdrknila strmoglavo k vodi, se je v dveh podolžnih in dveh pošesnih klancih vlekla raztresena vas Novine. Na obeh straneh vasi sta se penila v dolino dva potoka. Na kraju, kjer sta se peneči vodi družili v srdit objem, se je dvigal holm, na njem je stala cerkev.

Izza desnega rokava gore je vsako jutro vstajalo solnce. Gozd, travniki, polje, vas in cerkev so ležali večine leta v senci, v vlagi in mahu. Leva stran hriba je bila obsejana od solnca, strmi gozdovi in vratomni pašniki.

Iz prsi Plešca je vrela voda, kakor da se mu je udrila srčna kri in kipi v dolino. Vklasila se je v globoko strugo, šumela med kamenjem, vabila k sebi studence in hudournike, naraščala, jačila glas in divjo silo, razdirala skale in premikala bregove.

Vse gube in gubice Plešca so ji donšale vode. Gora se je delila od svojega vrha do tesnih, grozo vzbujajočih sotesk v nešteto gub in gubic; poslednje so bile z njenega vrha jedva vidne, pogreznjene v tesnobni mrak grapá.

1.

Samotna Jeramova hiša je stala v bregu pod Slemenom, obrnjena proti solncu, z razgledom na Hudi vrh in Novine, podobna temnemu jezdecu, sedečemu na hrbtu gorskega izrastka in strmečega s pol slepimi očmi v solnce.

Za hišo se je dvigala z drevjem obrastla senožet. Iznad senožeti je strmel v nižino črni rob; po njem je plezalo drevje in se nad njim zgostilo v gozd. Po obeh straneh hrbita, na katerem je stala Jeramova hiša, se je bočil v dolino sadni vrt. Bil je ves v strmini. Med hruškami so stale tepke, zelenke in krivonjke; med jabolki mašancari; v njem so stale češplje in le par sliv in češenj. Stara, mahovita drevesa so se borila z viharji in strelo, razpadala in po-

ganjala nove mladike. Po obeh straneh vrta je tekla voda; ob suši je jedva curljala, ob deževnih dneh je naraščala v hudournik.

V strmini pod hišo je ležala na solnčnejši strani strma njivica. V njej je rastel serek in krompir, fižol, peša in korenje. Bližina hiše ji je odcejala gnojnico in ji donšala rodovitnost.

Od hiše je vodila v levo stran proti Novinam ozka, ograjena pot, jedva široka, da je lahko peljal človek vozico po njej. Ob koncu te poti je stalo staro, z mahom porastlo korito. Od korita dalje se je pot razširila in se poglobila v zelenkasto blato med dva bregova ter se vzpenjala kake pol ure navkreber med gozdna drevesa. Mahoma se je drevje razredčilo, nebo je posijalo na jaso, na novo senožet, ki se je vzpenjala v breg, kakor da sili naravnost v nebo. Zložnejši svet pod potjo je bil obdelan. Tam so stali lazi in njivice. Pod njivo se je strmoglavila skala v globino, pod katero je šumela voda, ki je pritekala iz prsi Plešca. To vodo so imenovali ljudje «hudournik». Pot je vodila nad vodo, se zožila ob brvi, ki je bila na obeh straneh potoka položena na zid zložnega kamenja, da je voda ob povodnji ni mogla doseči.

Na drugi strani potoka se je razprostirala po vsem osojnem bregu gmajna, v kateri so pasli živino. Steza, ki je sekala gmajno v podobi kljuke, se je razširila v voznik; ta se je spuščal proti vasi.

Jeramova hiša je bila majhna. Imela je zidano le vežo in ognjišče s pečjo. Stene izbe so bile lesene. Kamre ni bilo. Dim je objemal lojtre, se valil pod streho in silil pri špranjah na dan.

Izba je bila velika. V njej je stala peč, široka postelja, tkalske statve, pisana skrinja in miza. V kotu je viselo začrnelo razpelo; Kristusova desnica se je bila snela in je visela, kot da prosi usmiljenja. Štiri temne, na steklo barvane slike so strmele z živordečimi barvami iz črnine; obrazi svetnikov so bili, kakor da se v neznani bridkosti spačeni čudijo.

Okna so bila majhna, s križi zavarovana. Lesena in prstena posoda je v svojem uboštvu izpričevala tiho preprostost. Le ogenj, ki je plapolal vse dni z visokim plamenom na ognjišču, je bil bahat.

Pred hišo je rasel košat pušpan. Pred pušpanom je stala tnalna in za tnalno skladvonca drv. Ta pa se je dotikala stene hleva, ki je bil zidan in do polovice pogreznjen v breg.

Jeramovi niso bili bogati, a revščine niso poznali. Kar so ljudje pomnili rodov, ni nihče izmed njih beračil, ne prosil pomoči. Ne z blagom ne z denarom se niso bohotili, kakor da jih na svetu ni.

Močni, plečati, v hoji nerodni ljudje, so se prikazovali le ob nedeljah v cerkvi in so koj po maši izginili po samotnem klancu. Dvakrat na leto so prihajali v dolino na sejem; na sejem svetega Marka spomladi in na sejem svetega Jelerja v jeseni. Po enkrat na leto so prinašali plačat davke, drugekrati jih ni bilo na spregled.

Če se je Jeramov rod v kateremkoli kolenu čez mero razmnožil, so šli sinovi po svetu, hčere pa so se pomožile tako daleč, da se niso več prikazale v hišo, razen v slučajih smrti matere ali očeta. Pri hiši je ostal le starejši sin, ki se je oženil in je pridržal nekaterekrati po eno sestro, da mu je delala, dokler so drobljenci kričali po hiši in še niso znali prijeti za delo. Ko so ti zrastli, so se v miru postarali gospodar, njegova žena in teta. Nato je začela žeti smrt. Prva je umrla gospodinja, nato teta in slednjič gospodar. Če je smrt žela v drugacnem redu, se ji niso mogli načuditi.

Kar so ljudje pomnili, se daleč v preteklost ne na hiši ne na posestvu nič ni spremenilo. Isti vrt, iste njive, iste senožeti, isti način dela in življenja. Iz roda v rod je bil dan dnevu podoben, premikalo in izpreminjalo jih je le vreme. V tram hiše je bila nad prvim oknom vsekana stara letnica, od tedaj se ni več taknila hiše ne sekira ne zidarska žlica.

Nihče izmed članov vseh rodov ni znal brati ne pisati. V hiši niso poznali ne knjige ne pratike. Daljni zvon delopusta jim je naznanil, da je sobota. V cerkvi so izvedeli za praznike in dneve. Klič pred cerkvijo jim je razodel, kaj zahteva oblast od njih. Če so hoteli vedeti za vreme, so se obrnili proti Plešču. Ta je nosil zanesljiva znamenja na svojem mrkem obrazu.

Nesomerno telo, težke, ukrivljene noge, ki so se skvarile pod bremenom, so moške

oproščale vojaške službe. Njih svet je bil ozek; ustno izročilo, ki se je pletlo iz roda v rod, je bilo ubogo. Vse zgodbe so se nanašale na domačo vas, le redko so segle čez dolino v nasproten hrib, kjer je bila le v jasnih dneh v komaj vidnih obrisih vidna cerkev; tam pa nihče ni bil.

Vse, kar je v mladosti razburjalo in ugnetal njih duše, so bile bajke. Strahovi, ki so jih plašili v zimskih nočeh, potem, ko so jih v mraku obujali v besedi. Še ti so bili redki.

2.

Tone Jeram je bil rojen na božični dan tistega leta, ko je sneg preklal staro tepko pod hlevom. Ta letnica ni bila natančna, še za očeta in mater je le približno označevala čas, kdaj sta dobila drugega sina. Prvi jima je bil umrl koj po rojstvu. Hči, ki je prišla dve leti za Tonetom na svet, je umrla čez leto dni.

Drugih otrok ni bilo, Tone je ostal sam. Iz tepke, ki jo je bil sneg ob njegovem rojstvu razčesnil na dvoje, je oče iztesal koritce za mačka. Nekoč mu je povedala mati, v kakšni medsebojni zvezi sta on in to koritce. Tedaj tega ni razumel.

Rasel je kakor plevel ob plotu. S trenutkom, ko je shodil, se je svobodno valjal v blatu in prahu, pekel iz ilovice hlebčke in živali, se vozil na deščici po bregu, jokal in krvavel, a se nihče ni mnogo zmenil zanj. Le redko se je mati dvignila iz njive in ga vprašala: «Kaj ti je, Tonče?» Pa je že naslednji trenutek znova upognila hrbet, kakor da leze v zemljo.

Ko je bil kake štiri leta star, je šla mati neke nedelje k maši, z očetom sta ostala sama doma. Skozi okno je sijalo zimsko solnce, sneg je bleščal okrog hiše. Oče je mežikal v belino snega in prebiral lešene jagode rožnega venca, Tonče je vlačil mačka za rep; kadar je žival zamijavkala, je oče zamolil glasno, da se je deček za trenutek potuhnil v kot.

Oče je odmolil rožni venec, ga obesil ob vratih in se zamislil. Tonče je zrl v njegov sirovo izrezan obraz, iz katerega so se odražale le sive vodene oči. Nenadoma se je raztegnila poteza okrog očetovih ust, stopil je na tla in se približal pisani skrinji.

Ta poslikana skrinja je bila hišna relikvija. Tončeta oče jo je bil podedoval od svojega deda in nihče ni vedel, kdo jo je naredil. Bila je za dober seženj dolga, zbita iz debelih orehovih žaganic, na robih je bila izrezana v polžke, vrhnji polžek je končal v kozličevo glavo. Prednji del je bil razdeljen v tri polja, obdana z izrezljanimi okvirji, v katerih je upodobila preprosta, a v domišljiji razgibana duša kmečkega mizarja toliko različnih podob in glav, angelcev in hudičkov, besov in čarovnic, pošasti in grdobij, da so vzbujali strah. Tri polja so bila poslikana z rdečo in modro barvo. V srednjem polju se je bohotalo veliko rdeče srce, na straneh so se iz rdečih lončkov razlivali nagelni. Sicer je bila skrinja črna, tudi žive barve so bile že potemnele.

Oče je odpel od pasa ključ, ki je hrešče odprl skrinjo. Jeram je segel le ob redkih prilikah v to skrinjo, a nikoli v navzočnosti drugih. Skrinja je bila razdeljena v dve polovici; v eni so bile zakmašne obleke in velik klobuk rajnega deda, ki ga nihče več ni nosil. V drugem predelku so ležali papirji, ki so prihajali od gosposke, raztolmačeni od župnika, ki jih pa nihče več ni bral. Te papirje je oče dvignil in jih vrgel na posteljo. Z roko je pobrskal v kotu in dvignil deščico, ki je navidezno delala dno predala. Prikazala se je nova odprtina, v nji so ležali srebrniki, kupček poleg kupčka, nekateri začrneli, drugi svetli in razširili v smehu Jeramov obraz.

Tonče je videl, kako je segel oče z roko med kupčke. Nekaj svetlega, okroglega je zacvenkalo in se prelilo med prsti. Tonče je poznal skrinjo; odkar se je pričel postavljati na noge, je plezal ob nji, se vzpenjal nanjo, ogledoval slike in s prstki tipal izrezane glavice in polžke. Ta dan se je skrinja prvokrat odprla pred njegovimi očmi.

Dvignil se je na peči in strmел z odprtimi usti vanjo. Videl je, kako je oče vzel kupček v roko; svetlo, okroglo se je pretakalo in prelivalo iz dlani v dlan. Prekrasne igračke so zažvenketale ko rajska godba.

Zastalo mu je srce. Počenił je in pomislil. Nato je splezal s peči in se počasi pritułnil k skrinji. Z rdečico v obrazu je strmел v denar, ki je tekел v očetovih rokah, kakor

da mož uživa vso blagodejnost srebrnega zvoka in dotikljaja.

Oče je zagledal Tončeta in se zasmejal s širokim, glasnim smehom.

«Daj meni,» je deček iztegnil roko.

Oče je spustil srebrnike v skrinjo, da so zveneli ko slap, prijel dečka in ga posedel naravnost na kupček srebrnih tolarjev.

Sprva je bil Tonče preplašen, ko pa je videl, da se oče smeje, se je radostil tudi on. Prazničen občutek ga je obdal vsega. Iztegnil je roke na desno in na levo, mešal med denarjem, ga jemal v roko in spuščal na ostalo srebro, da je cvenketalo. V očetovem obrazu je videl režeč, zadovoljstva poln smeh.

«To bo vse tvoje,» mu je dejal oče.

Deček ni razumel te besede. Iz veselja se je glasno zasmejal in iz prešernosti zagnal srebrnik iz skrinje, da se je zakotalil po tleh.

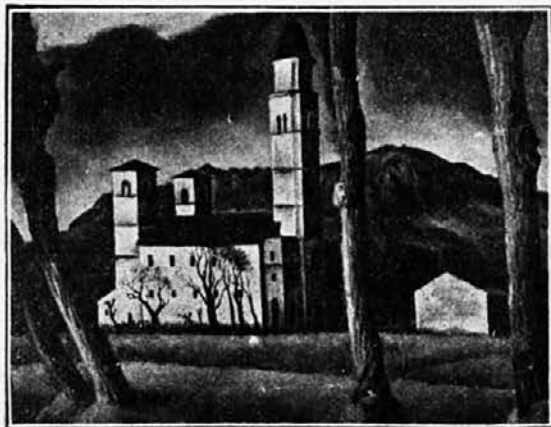
Oče ga je molče pobral in vrgel med ostale. Na to je vzel Tončeta in ga postavil na tla. Skrinjo je zaklenil, ključ pa je pripel na usnat pas, na katerem ga je vedno nosil.

Tonče je odslej vsak dan splezal k skrinji in privzdigoval pokrov; nikoli več se mu ni odprl raj svetlih igračk.

«Kaj hoče?» je vprašala mati.

Oče ni odgovoril ničesar, le smejal se je.

(Dalje prih.)

Veno Pilon: Log.

Nova kapa.

Hans Aanrud.

Na severni livadi se je blestel čist, bel sneg na zimskem solncu.

Velik bel zajec je visoko dvignil uhlje in skakal s svojimi dolgimi nogami med brezovimi grmi, pokritimi z zmrzlim ivjem. Glodal je lubje, odgrizoval debelo popje, nato je sedel na zadnje noge in žvečil; pri tem je napel ušesa, prisluškoval in se razgledoval, velike oči so mu bliskale v solnčni svetlobi.

Nevarnosti sicer ni bilo, ali nihče njegovega rodu ne more nikdar zadosti paziti.

Ali kaj je to? Tam gori, na vrhu brega, se je pojavilo nekaj malega, šiljastega, rdečega! Takoj je to opazil, ker se je tako bliščalo na snegu. Moral se je postaviti na zadnje noge, in se iztegniti, kakor je bil dolg, da je bolje videl.

Aha, to je mala, rdeča, šiljasta kapa. Polagoma se dviguje, zdaj se je pokazala glava, nato še nekaj več in naenkrat je stal cel mali človek pred njim. Ha, ha, pravi mali in debeli možiček. Da, zdaj ga je celo spoznal. Večkrat ga je videl v jeseni za grmovjem, kako je bral brusnice ali trgal borovnice, a pozno zvečer je prišla žena od Novega mesta in ga klicala za Jona.

Imenoval se je tedaj Jon in je bil iz Novega mesta doma; ta mu ne more biti nevaren.

Zajec je molčal ko miš in zrl — a ni slutil, da striže z uhlji in da mu oči sijejo ko dva črna oglja. Kdo naj ga opazi, ko je tako bel ko sneg!

A kaj je zopet to? Jon je naglo postal, se zdrznil, razprl na široko oči, stala sta drug proti drugemu. Tedaj ga je vendarle opazil. Ej, zdaj ne preostaja drugega, nego da nabrusi pete. Ta možič ne more biti nevaren, ali kdo ve? Pred ljudmi nikoli nisi varen, pa naj so še tako majhni.

Z nekaterimi dolgimi skoki je dosegel ograjo, se povlekel skozi nekako rupo in se potegnil vzdolž plotu med vrbje.

Tam je sedel in čakal, kaj bo napravil možic.

Jon je stal nekaj časa kakor ukopan, a tedaj je šel za njim, natančno po isti poti ko zajec. Pri plotu je postal, skrčil pest

in zagrozil rupi, skozi katero je zajec ušel. Nato je stisnil med kolena svoje volnene rokavice in začel tipati za nečim svetlim, ki mu je viselo okrog vratu. Ko je imel to svetlo v rokah, je poletel k rupi tako naglo, kakor da se mu strašno mudi.

A glej ga, ali nima — dasi je tako majhen, v rokah presneto zanko iz žice. Zares — položil jo je pred rupo!

Hvala lepa! Zajče že pozna take stvari, a ve tudi za druge rupe v ograji.

Jedva je bil deček končal svoje delo, že je izginil; zajec je videl samo še šiljasto kapo, končno je utonila za bregom tudi ta.

Jon je imel kakih osem let, toda bil je že kakor pravi odrasel človek. Pomagal je pri Storbergerju. Tako so se bili dogovorili, ko je šel oče sekati drva daleč nekam v švedske gozdove. Poleg tega je pomagal Jon materi in mali Ingridi izkopati krompir in zaklati svinjo. Storberger je postopal z njim kakor z odrastlim, pametnim človekom, in ga je neredkokrat vprašal tudi za svet.

To je trajalo do božiča. Ker se je pri sekanju drv pripetila neka nezgoda, se oče še ni mogel vrniti domov. Storberger je Jonu to naznanil. Jon bi bil moral še nadalje pomagati Storbergerju. Bil je seveda zadovoljen, kako pa! Toda samo pod enim pogojem, da mu posodi Storberger za božič sani in konja, da se popelje z materjo in sestro v cerkev.

Kako pa — dobil bo voz in konja. Ali bo on sam kočijažil?

Seveda!

No, domislil si je tudi, da se ne spodobi takemu človeku, kot je on, da se v šiljasfi kapi pelje v cerkev, moral bi imeti ploščato kapo. Toda, kje jo ima?

Jon se je popraskal za ušesi. E, seveda, na to ni mislil, a zaslužil ni nič preveč, zato tudi ne more nič zahtevati.

«Morda hočeš,» mu je dejal gospodar, «da ti jamčim za ploščato kapo?»

«Ne, nočem nereda v najinemu računu; drugače si moram pomagati.»

Jon je šel domov in povedal materi, da je naročil sani za božič, a o ploščati kapi ni rekel ničesar.

Cel teden je razmišljal, kaj naj napravi, dokler se ni domislil, da mora ujeti zajca. Zato je šel danes na severno livado.

Ko se je vrnil domov, je dejal materi, da mora iti k Storbergerju; pri gospodarju ima neko opravilo. Mati mu je dovolila.

Ali bi Storberger od njega kupil zajca?

Seveda bi ga, prav rad. Ali ga je prinesel?

Ni ga prinesel, ali prinesel bi ga jutri ali pojutranjem. Videl ga je na severni livadi. Zares?

Res, danes ga je videl.

Ali ga je zaznamoval, da ga bo mogel drugikrat spoznati?

Zaznamoval? — Jon se je nekoliko obotavljal. Ne, ni ga zaznamoval — ali po ušesih bi ga gotovo spoznal. Takih uhljev gotovo še ni videl.

No, Storberger bo kupil zajca, a koliko bo veljal? Ali je že mislil?

Zajec je tako velik, da je gotovo več vreden ko ploščata kapa.

Pa dobro. Jon bo dobil tolar, pa lahko takoj gre k trgovcu in se pogodi za kapo. Storberger še nikoli ni boljše trgoval.

Hej, zdaj je Jon povsem drugi človek. Zdaj se bo lahko pokazal v cerkvi.

Jon je zavil svojo kapo; materi jo bo šele na božično jutro pokazal. Toda zdaj šele začne delo — drugo jutro mora zgodaj vstati in iti po zajca.

Ko je podvizal domov, mu je dejal Storberger:

«Čuj, zdaj se spominjam, da sem na severni livadi videl lisico. Bodi tako dober, pa poglej malo za njo.»

O da, tudi to uslugo bo Jon napravil.

«Na južni strani obronka sem nastavil skopec, le glej, da ne padeš vanj. Lahko bi se ti slabo godilo.»

Tiste večere je bila sijajna mesečina, po sneženi severni livadi je skakal dolgonogi zajec, grizel popje in napenjal dolge uhlje. Bil je povsem brezbrizen — nevarne rupe se bo že znal izogniti.

Pod gostim vrbovim grmom se je nekaj zganilo, a dvoje oči je sijalo ko dva živa oglja. Zajec je bežal mimo in ni opazil prav ničesar — tedaj — silen skok, visoko v zraku kakor krmilo dolg košat rep — zajec je začutil na sebi nekaj težkega, in — ni čutil ničesar več.

Ko je drugo jutro pogledala iznad brega rdeča, šiljasta kapa, je bilo na okoli vse

tiho; na pogaženem snegu so ležali kosmiči dlake in dva dolga zajčja uhlja, nekoliko dalje je bil viden sled lisice.

Jon se je tako razbesnil, da je ves drhtel. Naredilo se mu je, da bi bil zaplakal. V bližini je bila njegova zanka nedotaknjena, a ta lopov mu je uropal zajca, baš tedaj, ko bi se imel ujeti.

Joña je nenadoma objela taka želja, da bi razbojnika ujel, ga tepel in se maščeval, da je ko gluhi in slepi šel za sledom lisice.

Sled je vodila v opreznih krivuljah navzdol in nato navzgor. Ali Jon ni pazil na to, on je šel slepo za sledom, dokler se ni na nos in glavo prekopicnil čez obronek.

Ko je izkopal glavo iz snega in pogledal za sledom, ga ni več našel. Jon se je razgledoval. Glej, uprav za njim je zagledal neko stvar — lisico! Jon je dvignil pest, da bi jo udaril. Toda ona se ni ganila. Zašla je bila v skopec, ki ji je zlomil vrat.

Kmalu za tem se je vlekel Jon ves poražen domov; na plečih je nosil lisico, ki je bila tako dolga, da se je plazila z repom po tleh.

Oprezno je stopil v kočjo in smuknil v izbo; vzela je omot s kapo, ki ga je bil prejšnji večer skrila, nato se je odpravil na pot k Storbergerju.

Z omotom v roki je vstopil v gospodarjevo sobo.

«Glej, ali ni tu zopet Jon? Ali prinašaš zajca?»

«Ne, prinašam kapo. Tu je.»

«Kaj si si premislil?»

«Nisem se, toda — zdaj nimam več zajca. Da, tu je kapa. Spotoma sem prinesel tudi tvojo lisico. Ona je pojedla mojega zajca.»

Lahko si predstavljate, kako je gospodar razprl oči. Na koncu konca je začel Jon zatrdno verovati, da se gospodar ne šali, ko pravi, da je vendar le dobil zajca, ker je bila njegova lisica, ki ga je pojedla. — Niti govora ni o tem, da bi se pogodba razbila, ker gospodar še nikoli ni boljše trgoval. Ko je Jon stvar natančno razmislil, je videl, da ima gospodar popolnoma prav.

Na božično jutro je stal Jon pred Storbergerjevo hišo in držal za uzdo gospodarjevega vranca. Glavo je bil pokril z novo kapo, a vrat si je omotal z novim šalom,

ki ga je bil dobil za božič od gospodarja. Mati in mala Ingrid sta se baš pripravljali, da splezata na sani. V tem hipu pride Storberger, pristopi k Ingridi, ji sname z glave robec in jo pokrije s kapo, ki je bila tako lepa kakor Jonova.

«Tako poceni sem kupil lisico, da moram še nekaj dodati,» je dejal gospodar.

Jon je povsem pozabil, da se mora držati kot odrasel človek, pa se je zasmejal s celim obrazom.

Storberger ga je pogledal.

«No, Jon, čemu se smeješ?»

«Baš sem mislil, kako bi bilo tedaj, če bi bil moj zajec pojedel tvojo lisico!»

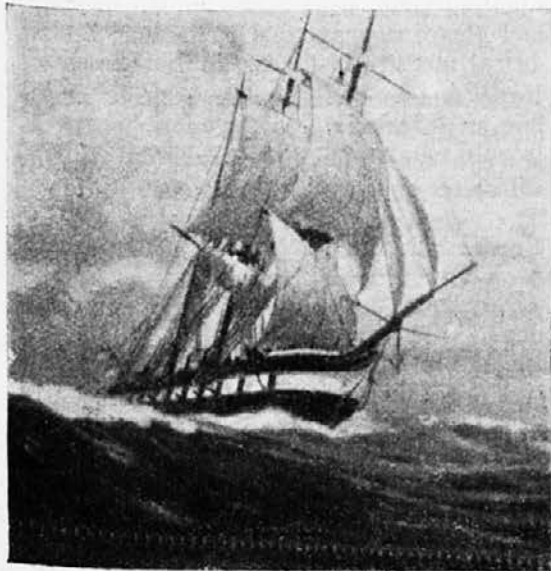
Na tvojem oknu.

Na tvojem oknu nagel rdeč,
dehteči rožmarin,
za njim veneči tvoj obraz,
ves poln je bolečin...

In v očkah tvojih, svetlih prej,
le žalost sama, sam le jad,
in tih obup, in grenka bol,
brez upov in brez nad...

Na grudih velih cvet ospel,
spomin nekdanjih dni,
ko sem še jaz te rad imel,
ko si me še imela ti...

Rudivoj Rehar.

Dr. Pavel Klodič: Jadrnica.

Požigalec.

Maksim Gorki.

Ko je stopil A. I. Lanin v urad, je spregovoril z razburjenim, trudnim glasom:

«Bil sem v zaporu pri svojem klientu. Ljubezniv dečko je, tih. In obdolžen, da je podtaknil štiri ognje. Obtožilna listina je sestavljena na prepričevalen način, svedočbe prič so težke. On, kot se zdi, se je prestrašil in izgubil glavo; molči. Hudič vedi, kako ga bom branil.»

Trenutek kasneje je odvetnik, ki je sedel k delu, pogledal v strop in ponovil razburjen:

«Brez dvoma, ta dečko ni kriv...»

Izkušeneža in srečnega odvetnika A. I. Lanina je dičila zgovornost, ki je vsiljevala in prepričevala; nikoli pred tem dnevom ni čutil, da bi ga usoda kakega varovanca skrbela na tako poseben način.

Naslednji dan je šel na sodnijo. Razprava o požigu je bila prva na vrsti. Na zatožni klopi je sedel dvajsetleten mladenič s težko grivo rdečkastih gostih las; zelo bled obraz je imel, razprte sivomodre oči, dvoje poganjajočih brčic skoro zlate barve in pod mahom brk dvoje močno rdečih ustnic. Sivi jetniški jopič je odbijal in kazil fanta, ki bi ga videli radi oblečenega v srajco malinjaste barve, v «šarovari» iz kože, v škornje iz pliša in s harmoniko ali balalajko v rokah.

Ko mu je predsednik V. V. Ber, ali državni pravdnik stavil kako vprašanje, je skočil pokonci in, gladeč si gube dolgega jopiča, odgovarjal z nizkim glasom.

«Glasneje», so mu rekli.

Kihnil je, zakašljajal, a odgovarjal še dalje s pritajenim glasom. To je dražilo sodnike, razburjalo porotnike. V dvorani je ležalo dolgočasje, tlačila je soparica; metulj se je neprestano zaganjal v steklo na oknu, ta rahel šum je večal občutek naveličanja.

«Tako, vi se ne priznate krivega? Priča Prijahin!»

Pred sodniki se pojavi dolg, enook starec, z obrazom, ki se zdi iz železa: od ušes do brade mu visijo ravni, sivi lasje. Na vprašanje: «Kakšen je vaš poklic?» odgovori starec z gluhim mrtvaškim glasom:

«Živim od miloščine...»

Nato, sklonivši glavo na ramo:

«Prihajal sem iz mesta, zakasnil sem se bil, solnce je bilo zatonilo; bližal sem se vasi, ko zagledam svetlikanje nekakšne luči v temi. Kar hipoma je švignil plamen tako visoko...»

Obtoženec je sedel, se držal z vso močjo za rob klopi in pazljivo poslušal z odprtimi ustmi. Pogled njegovih oči je bil nenavaden: bistré oči so z napetostjo zrle, a ne priči v obraz, ampak na tla pod beračeve nože.

«Zbežal sem, a on me je dohitel...»

«Kdo?»

«Ogenj, požar...»

Obtoženec se je sklonil naprej in vprašal z nepričakovano močnim glasom in z očitnim naglasom zaničevanja in zasmeha:

«Kdaj se je to zgodilo?»

«Saj veš tudi ti, kdaj,» je odvrnil berač, ne da bi ga pogledal.

Mladenič se je dvignil, namršil strogo obrvi, se obrnil proti razsodišču in rekel:

«Ta laže. S ceste ni mogoče videti mesta, kjer je bil podtaknjen ogenj...»

Državni pravdnik, namestnik prokuratorja s koničastim nosom in hreščočim glasom, ga je začel zbadati in pritiskati z vprašanji; obtoženec je zopet odgovarjal s tihim glasom in nevoljno, kar mu je ustvarjalo nenaklonjenost sodnikov. Nerad in s tihim glasom je odgovarjal tudi na vprašanja zagovornika.

«Priča nadaljujte,» je pozval predsednik Ber.

«Zbežim in on pride izza plota ter mi gre nasproti.»

Fant se je nasmehnil in nekaj zamrmral, drsajoč z nogami v težkih jetniških škornjih po tleh. Beračevo mesto je zavzel debel kmet, ki je govoril hitro in gibčno z veselimi baritonskim glasom:

«Že precej časa smo ga sumili, čeprav je bil miren dečko in tudi ne kadilec; zapazili smo, da se je rad igral z ognjem... Vračal sem se z nočne paše, bilo je oblačno; hipoma zagledam na lastnem skednju švigati plamen, kakor bi skakal s slemena...»

Obtoženec je sunil s komolcem vojaka jetniškega pazniškega oddelka, skočil pokoncu in skoraj zakričal z razločnim, užajenim glasom:

«Ti lažeš. S slemena, eh! Kaj veš? Ne zgodi se hipoma, kakor ti misliš; ne šviga, ne plapola. Slepici! Sprva so kakor črvički, rdeči črvički, ki lezejo po slami na vse strani, nato se napihnejo, združijo, kotalijo kakor klopčiči... Tako je, ko ogenj plapola! Po vašem se zgodi kar na mah!...»

Zardel je v obraz, stresal glavo, oči so mu bliskale. Razdražen je govoril z glasom razlagalca in z veliko gotovostjo. Sodniki, porotniki in ljudstvo, vsi so bili nepremični, poslušajoči. Odvetnik Lanin se je dvignil, se obrnil proti svojemu varovancu in ga gledal presenečen. Ta je risal z rokami vedno večje kroge v zraku, jih dvigal vedno višje in pripovedoval s strastjo.

«Da, evo, tako, tako. Prične naraščati, valovi kakor platno v vetru. Na tej točki se sprosti kakor ptič in ne moreš ga več uloviti! Ali spočetka je kakor črviček, ki leze; kakor mnogo črvičkov. Iz teh rdečih črvičkov se rodi ogenj, iz njih izvira vse zlo! Oni so, ki jih morate imeti pred očmi. Oni so, ki jih je treba zagrabiti in zagnati v vodnjak. In lahko jih je ujeti! Treba je narediti železna sita, gosta kakor za pšenično moko in jih ujeti z njimi ter takoj vreči v močvirje, v reke, v vodnjake. Takrat ne bo več požarov. Pravijo: če pustiš, da ti zbeži ogenj, ga ne ugasneš več. In oni tam so kakor slepci, ne vedo!...»

Ognjeni lovec se je težko spustil na klop, tresel glavo, si uravnaval razmršene kodre, si brisal nos in glasno vzdihnil.

Razprava je padla kakor v grob. Obtoženec se je priznal krivega petih požarov, a je zelo zamišljen nadaljeval razlago:

«Prehitri so ti črvički, ne moreš jih ugrabiti...»

Predsednik Ber je izrekel kakor naveličan običajno frazo:

«Z ozirom na popolno izpoved obtoženca...»

Zagovornik je zahteval izvedenost psihijatrov. Sodniki so šepetali med seboj in jo odbili. Državni pravdnik je spregovoril kratek govor, odvetnik Lanin je govoril dolgo z veliko zgovornostjo; nato so se odstranili porotniki in odgovorili čez sedem minut:

«Kriv...»

Obtoženec je poslušal kakor zamišljen strogo obsodbo; na predlog Lanina, naj

Josip Macarol: Repentabor

se pritoži proti razsodbi sodišča, je odgovoril z malomarnim glasom, kakor da ga stvar ne zadeva:

«O da, zakaj ne? Se da napraviti...»

Vojak je vtikal sabljo v nožnico in mu je zašepetal par besed; a on je z ostro kretljivo naravnal rob dolgega jopiča in glasno odvrnil:

«Ampak, jaz pravim, da so slepi...»

Mlada žena na stražnem stolpu stoji.

Mlada žena na stražnem stolpu stoji
in gleda v daljavo, kje se njen dragi mudi.
Od holmov rjavih v viharju listje beži,
ko ptiči beži. Temni oblaki grozé..
V jezeni in dežju, blisku in gromu pripode
iz puščave barbarji lrdela grozeča..
Že Kanov sel dospel je skozi vrata rdeča.
Že v tisoč lobanjah smrtni črv preži..
Mlada žena na stražnem stolpu stoji
in gleda v daljavo, kje se njen dragi mudi.

Li-tai-pe.

Vroč čaj.

Arkadij Averčenko.

Sedel sem pri pisalni mizi v svoji sobi — pred menoj je bilo odprto okno, za oknom je ležal vrt in na nasprotni strani je stala hiša. Okna hiše so bila odprta, da sem lahko videl moža in ženo, ki sta baš sedla k čajni mizici.

Žena je vzela kozarec, ga obrisala s prtičem, položila na podstavek in vprašala moža:

«Ali hočeš temnega čaja?»

«Seveda, saj to vendar že veš!» je odgovoril mrmraje mož. Pogleda ni dvignil od časopisa, prijel je za kozarec in ga nesel k ustam, srknil krepek požirek in nato planil ves razdražen kvišku:

«Kaj pa je vendar to?»

Zvil se je na stolici kakor ptič, zadet od krogle, nato je letel k čajni mizici, pogledal

svojo ženo z zaničevanjem in dejal srdito:

«To si mi nalašč napravila.»

«Kaj pa sem naredila?» je vprašala začudeno.

«Vrele vode si mi nalila!»

«Kakšne vrele vode? To je vendar čisto navaden čaj!»

«To ni čaj! To je vrela voda!»

«Kaj hočeš s tem reči?»

«To je nesramnost! Grlo sem si poparil!»

«Toda...»

«Ti imaš veselje nad tem, če napraviš svojemu možu kaj zlobnega.»

«Toda, dragec... ti si vendar sam kriv.»

«Jaz? Zakaj?»

«Če si tak tepec, bi se ne smel poročiti... in pil bi mrzel čaj.»

«Ti bi ne smela poročiti takega tepca... Pardon... V ostalem si pa sama bedasta... Prav res... bedasta...»

«Jaz?!»

«Da, ti!»

«Kaj hočeš s tem reči?»

«Če že daš človeku vrele vode, ga moraš vsaj opozoriti na to.»

«Čudovito, našemu prijatelju Nikolaju nalijem vselej tako vroč čaj in ne pritožuje se nikoli.»

«Tisti tvoj Nikolaj sploh nima grla, ampak strešni žleb... Ta Don Juan.»

«Kaj hočeš s tem reči?»

«Pusti me s tvojim Nikolajem v miru. Dražiš me neprestano. Danes mi daš vrele vode, jutri mi zopet daš vrele vode in to gre tako dolgo, dokler me ne uničiš... nato boš lahko s svojim Nikolajem živela srečno in v miru, in ne bo se ti treba bati, da te tvoj mož zasači...»

«Kaj hočeš s tem reči?»

«Pravim, če mi daš še enkrat vrele vode...»

Gospa je skočila po koncu, prevrgla stolico in zakričala:

«To ni vrela voda! To je čaj! Navaden čaj! Mi vsi pijemo tak čaj! Ti, barbar... Mi vsi pijemo tak čaj...»

Videl sem, kako so se odprla vrata, v sobo je vstopila visoka, suha gospa, najbrž njuna sorodnica.

Žena je popadla vstopivšo za roko in zaklicala:

«Lili naj govori, ona pri stvari ni prizadeta. Lili, pokusi čaj! Ali je vroč?»

Lili je vzela kozarec, pokusila čaj in dejala:

«Fej, grdobija... Čaj je vendar mlačen.»

Mož se je zgrabil za glavo, leta! ko blazen po sobi in vpil ko histeričen:

«Mlačen, ha... mlačen... Vi vsi skupaj držite... Vsi ste proti meni... Če je čaj mlačen, tedaj ste vi vsi sleparji in ničvredneži...»

«Nikolaj Ivanovič,» je dejala Lili ponosno, «lahko me žalite, ker sem uboga ženska, ki živim pri svoji sestri, a vendar morate preudariti, kaj govorite.»

«Ni treba, da kaj preudarim!» je vpil mož ves razdražen.

«Prosim... toda reči vam moram, da je vaše ravnanje sirovo... Če vam moja sestra ne ugaja, čemu ste jo poročili? Mož, ki se norčuje iz ubogih žensk, je v mojih očeh sirovež.»

V tistem trenutku so se odprla vrata znova, v sobo je stopila stara pestunja.

«Kaj pa kričite?» je zaklicala vsa iz sebe. «Otrok je pravkar zaspal.»

Mož je popadel pestunjo za roko, jo vlekel k mizi in ji dejal:

«Pestunja! Vi ste edina pametna ženska v hiši... Povejte mi, ali je mogoče piti ta čaj?»

Pestunja je pokusila čaj, nato je spregovorila s prepričevalnim glasom:

«Ne, tega čaja pa res ni mogoče piti...»

«No,» je menil mož, «ali nisem vedno trdil, da je pestunja najpametnejša ženska?»

«Ona drži s teboj, ker hoče, da ji povišaš plačo. Ona se samo dela tako, kakor da se je spekla v ustnice.»

«Kako spekla?» je vprašala pestunja začudena, «čaj je vendar ledeno mrzel.»

«Kaj?» je vpil mož... «Peljite starko proč, sicer jo zadavim...»

«Mišljivi gospod!» je jecljala starka in začela jokati.

Tega nisem mogel več mirno gledati. Zgrabil sem klobuk in zbežal k sosedom.

«Oprostite,» sem dejal, «da sem kot nezavec vdrl v vašo sobo. Skozi okno sem vse videl, kar se je pri vas odigralo. Slednji izmed vas, gospoda moja, ima s svojega stališča prav. Vi, gospa, ste vašemu možu v

resnici nalila zelo vročega čaja. Vaš mož se je spekel v ustnice in se začel prepirati z vami. Vaša sestra je stopila čez deset minut v sobo in naravno je, da je bil čaj že mlačen. Pestunja je prišla še deset minut pozneje ko vaša sestra in čaj je bil že ledenomrzeln. Znano, je, da se toplota tekočine zniža, če pride v stik z zrakom...»

«Oprostite, gospod,» me je vprašal mož, «kaj pa hočete prav za prav?»

«Jaz? Prav nič... Hotel sem vam odpreti oči... Skozi okno sem vse videl, kar se je zgodilo...»

«Čedno opravilo!» je omenila strupeno žena, «opazovati sosede... vohuniti... Sramujte se!»

«Lepa vzgoja,» je pripomnila sorodnica, «priklatiti se v tujo hišo in neznanecem delati moralne pridige... Fej, grdobija!»

Pestunja je dejala: «V moji prejšnji službi je prišel nekoč v hišo fin gospod in pozneje smo opazili, da je izginila suknja iz predsobe. Pojdi, dragec... pojdi...»

Tedaj so stali vsi štirje pred menoj, pozabili so na svoj prepir, se zedinili in me gledali srdito.

Nasmehnil sem se in zapustil sobo. Ljudje nočejo nikoli slišati resnice.

Sudbina seljaka.

Strogi Bog je uvijek iznad nas
S tvrdim okom i s rukom u prijatnji.
Mi čujemo: njegov teški glas
Čita kaznu svakoj našoj kretnji.

Kroz život nas tjera kao strah,
Viče na nas iz nejasnih knjiga,
I šiba nam srce i davi naš dah,
U grudi nam slazi kao briga.

Kroz dan se u trud i znoj pretvara,
Mišičje nam trga strogi Bog,
A u noć nas ko žrtve obara
I prostre se pod nas ko tvrd log

Dok mi trudni, izlomljenih kosti,
Nosimo kupolu božjeg hrama
Dotle naše tijelo mučno posti.

O, težak je, težak Bog nad nama...

Ive Mihovilović.

France Gorše: Deklica.

Kresnice.

Zbral France Magajna.

Bogat človek ima mnogo prijateljev, ki ga zapustijo, ko je obubožal. Niso bili to njegovi prijatelji, temveč prijatelji njegovega bogastva.

Ta razloček je med modrostjo in srečo: Kdor misli, da je najsrečnejši človek na svetu, je navadno v resnici najsrečnejši; tisti pa, ki misli, da je najmodrejši na svetu, je navadno največji bedak.

Colton.

Sreča je kakor metulj: vedno je korak ali dva pred nami, ko hitimo za njo. K marsikomu, ki mirno stoji in čaka, prileti sama.

Človek, ki je dober, je vedno velik; niso pa dobri vsi oni, ki so veliki.

V življenju najdemo mnogo ljudi, ki so veliki in mnogo, ki so dobri; izredno malo je pa njih, ki so obenem dobri in veliki.

Colton.

Naj bo kako delo še tako sijajno, ne smemo ga imeti za velikega, če ni plod velikega načrta.

La Rochefoucauld.

Največje resnice so najpreprostejše, največji ljudje tudi...

Ta, ki upa prekrižanih rok, je bedak. Gospa Fortuna se smehlja njim, ki si zavijajo rokave.

Znanje je ubožcu bogastvo, bogatinu čast, mladeniču pomoč in starčku tolažba in zatočišče.

Šest naših poglavitnih laži:

1. Starost 7 let: «Nisem vzel orehov!»
2. Starost 12 let: «Prav nič se te ne bojim!»
3. Starost 24 let: «Ti si in boš moja edina ljubezen!»
4. Starost 40 let: «Moja žena me že ne bo komandirala!»
5. Starost 55 let: «Ko sem bil mlad, nisem bil tak!»
6. Starost 70 let: «Čisto nič se ne bojim smrti!»

Človek, ki se ne more z drugim bahati kot s svojimi slavnimi pradedi, je podoben krompirju, katerega edini dobri del je pod zemljo.

Ponos je čudna stvar: nekatere ljudi naredi smešne, druge pa reši, da ne postanejo smešni.

Boris Georgijev: Tavajoči pastir.

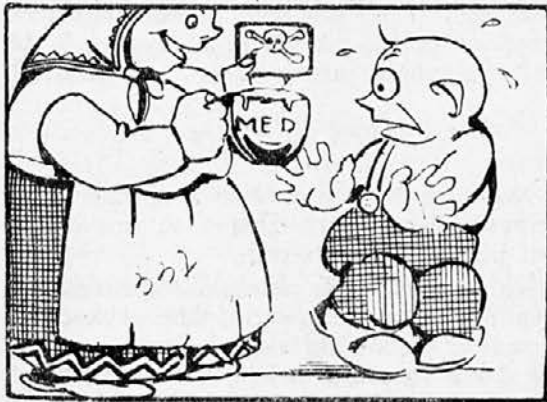
Mihec, kokošji pastir.

Povedal vam bom smešno dogodbo o dečku, katerega so nekateri imenovali Mihec, mati mu je rekla Mešele ali pa Mešu, poredneži na cesti pa so ga klicali «Miha, ki kašo piha». Slišal sem jo nekoč in vam jo sedaj pripovedujem.

Ta Mihec torej je bil hudo navihan, nobeden mu ni bil v okom. Mati je zlomila na njem skoraj več palic, kot jih je požgala na ognjišču. In še ni bilo dovolj, morala ga je krotiti tudi z zvijačo.

Ker je bil Mihec sladkosneden, mu je mati skrivala vse kuhinjske dobrrote. Nekoč prinese mati domov lonec meda.

«To je hud strup,» pravi, «če ga le kapljico pokusiš, umrješ».

Mihec koj odmakne svoj nos in previdno izgine iz kuhinje, da ga hudi strup ne umori.

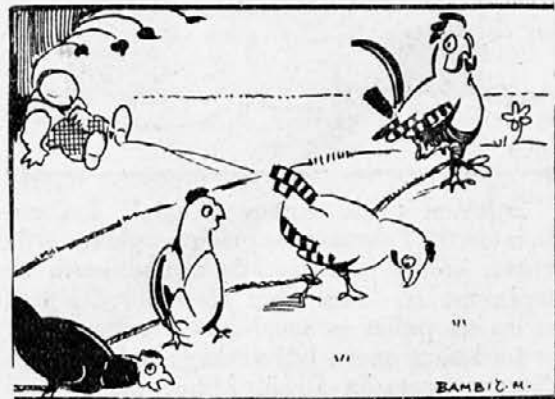
Tak je bil Mihec. Povem vam še, da je bil Mihec pastir, in sicer kokošji pastir. Peljal je vsak dan svojo čredo put na pašo, a ko se je zvečer vračal domov, mu je vsak dan manjkala ena kokoš. Bila je zvita lisica, ki je prežala ves dan za grmom. Če je le za hip zlezal na sosedovo

hruško ali pa poiskal Ivanovega Blažka, že mu je ta tatica zmaknila eno kokoš.

Vračal se je domov z veliko žalostjo v srcu. Kaj bo, kaj bo! Spet ga bo mama. Oj, kako nesrečen in težaven je ta pastirski stan! — Kadar se je vrnil domov, mu je huda predla. Mati mu je iztepala prah iz hlač in mu jih ni nič slekla. — Ko odhaja zopet nekega dne na pašo s svojo čredo, mu mati zagrozi:

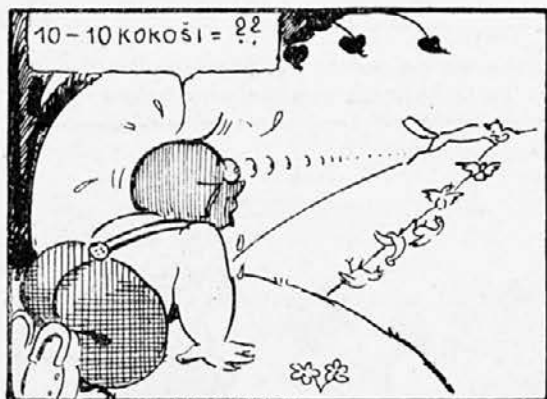
«Mešele, če mi ne pripelješ vseh kokoši domov, te ubijem!»

Pride na pašo in se domisli nekaj novega in dokaj zvitega. Še celo zvito lisico bo ugnal v kozji rog! Vse kokoši priveže za

nože na dolg trak, tako da lisica nobene ne bo mogla odtrgati. Sam pa leže v hladno senco in zaspi.

Komaj dobro zatrisne oči, že ga prebudi grozen vrišč. Vse kokoši se derejo, kot bi

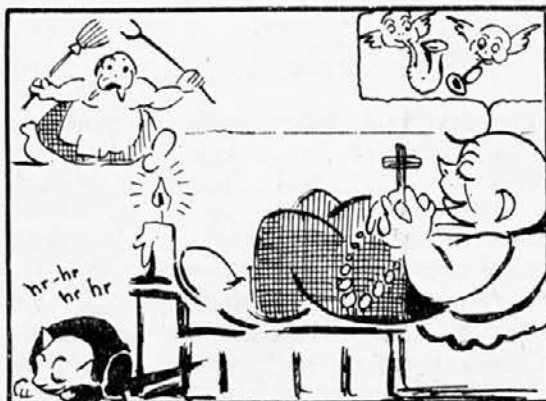
jih kdo s svedom drl. Plane po koncu: Oj, prejoj! Lisica se je priklatila, hotela ugrabiti le malo pitko, a glej, povlekla je vso čredo, ki je bila nanjo privezana, s seboj v gozd.

Kaj bo sedaj? Mati ga ubije.

Žalosten pride domov in misli, kaj mu je storiti. Takrat mu pride v glavo grda misel: «Mati je rekla, da me ubije in še tepla me bo. Sam bom raje pojedel tisti strup na polici in umrl». — Grešna misel je to, katere mora biti vsakega krščanskega človeka sram in strah. Mihec pa se boji bolj palice, zato vzame s police tisti strup in ga polize do zadnje kapljice. Saj ni nič grenak, kot je vedno mislil, nego prav sladek, še mucku ugaja.

Ko polize med, se pripravi na smrt. Pogrne postelj, prižge svečo, leže na mrtvaško postelj, vzame križ in sklene roke ter čaka... Še ni nič! — Zatrisne oči: Tako, sedaj, smrt, pridi!...

«Aha, že gre!» — Zunaj nekaj zaropota, vrata se zdaj odpro. Tudi Mihec odpre oči. Ojoj! Mati je, pa z metlo in vilami!

Takrat se navali mati nanj in mu začne preštevatı kosti.

«Pusti me, mama,» kriči Mihec, «saj bom sam umrl, ker sem pojedel ves tisti strup na polici.» A nič ni pomagalo, le še huje je padalo po njem. (Dalje.)

O raku.

Nekoč je živel v puščavi svet mož in se pripravljaj na smrt. Hrano so mu donšali ptiči in druge živali.

Ko je umrl, so se zbrale okrog njega vse živali, da ga bodo spodobno pokopale. Lisica in jazbec sta skopala grob, orel in sokol sta varovala mrliča, vse druge ptice so pripravljale iz svojega perja mehko ležišče. Hotele so mu napraviti tudi mrtvaški prt. Tkalci so sukno že stkali, manjkale so jim le škarje, da bi ga prikrojili.

Pa so šli po raka, ki je imel edini med njimi velike škarje. Rak pa se je izgovarjal, češ da njegove škarje niso nabrušene. Živali so hotele siloma tirati raka, a ta je zlezal zadenski v neko luknjo in se branil s škarjami. — Živali mu niso mogle do živega in so se umaknile. Rak pa hodi za kazen od takrat zadenski.

Trije bratje.

(Srbska pripovedka.)

Živeli so trije bratje, ki so bili tako ubogi, da niso imeli ničesar drugega kot eno samo hruško. Ker so tatovi kradli hruške, je stal vedno eden izmed bratov pod drevesom in stražil. Druga dva pa sta hodila na delo. Nekoč pošlje Bog angela gledat na zemljo, kaj delajo trije bratje in kako živijo. Ako jim gre slabo, naj jim pomaga. Ko pride angel na zemljo, se spremeni v berača in gre k starejšemu bratu, ki varuje hruško, in ga poprosi, naj mu da kako hruško. On mu ponudi svoje in pravi:

«Na mojih, bratovih ti ne smem dati.»

Angel se mu zahvali in gre dalje. Drugi dan varuje srednji brat hruško. Tudi k njemu pride angel v podobi raztrganega berača in ga poprosi za hruško.

«Na mojih, bratovih ti ne smem dati,» pravi ta in mu natrga hrušk od svoje veje. Angel se zahvali in gre dalje. Naslednji dan pride zopet k hruški in najde pri njej mlajšega brata. Tudi njega zaprosi hrušk. On mu jih natrga raz svoje veje in pravi:

«Vzemi moje, bratovih ti ne smem dati.»

Angel se zahvali in gre dalje. Četrti dan se spremeni v meniha, gre na dom k bratom in jim reče:

«Pojdite z menoj, da vam pomagam!»

Bratje gredo molče za njim. Ko pridejo do velikega potoka, v katerem šumi voda, vpraša angel starejšega brata: «Kaj bi želel?»

Brat mu odgovori: «Želel bi, da bi bila vsa ta voda v potoku vino, pa da bi bilo moje.» Angel napravi s palico križ in že se spremeni potok v vino. Iz vseh dežel pridejo kupci, katerim starejši brat prodaja vino.

Angel mu reče: «Zdaj boš že lahko živel.» In gre dalje z ostalima bratoma. Pa pridejo na široko polje, ki je kar črno od samih golobov.

«Kaj bi želel?» vpraša angel srednjega brata.

«Da bi bile vse to same ovce in pa da bi bile moje.» — Angel napravi križ s palico, in že postanejo vsi golobi ovce. Iz tal zrastejo hlevi, pridejo žene, ki čredo molzejo,

prelivajo mleko, posnemajo smetano, delajo sir in maslo. Tedaj mu pravi angel:

«Tudi ti imaš, kar si želel, sedaj boš lahko živel.»

In gre dalje z najmlajšim bratom. Ko gresta mimo lepega žitnega polja, ga popraša: «Kaj bi rad?»

On mu odgovori: «Nočem ničesar drugega, kot da mi da Bog dobro in modro ženo.»

«To pa je težko dobiti,» pravi angel in ga pelje dalje, dokler ne prideta do očeta, ki je imel dobro in modro hčer za ženitev. Iz drugih krajev sta prišla še dva bogata snubca. Modra hči odreže vsakemu trto, jo vsadi na vrtu in pravi:

«Tistega, na katerega trti zraste jutri lep grozd, vzamem za moža.»

Vsi trije snubci so zadovoljni s to modro izbiro. Ko pa drugo jutro vstanejo, zagledajo lep grozd na bratovi trti, ki je pončji ozelenela. Tako je dobil brat modro in dobro ženo. Po poroki ju pelje angel v gozd, kjer živita v siromašni bajti. Nato izgine.

Ko preteče leto in dan, reče zopet Bog angelu: «Pojdi na zemljo in poglej, kako živita ona dva siromaka v bajti v gozdu. Če živita slabo, pomagaj jima.»

Ko pride angel na zemljo, se spremeni v berača in gre najprej k najstarejšemu bratu, ki toči vino pri potoku ter ga poprosi za kupico vina. Ta ga zavrne rekoč:

«Ako bi dajal vsakemu po kupico vina, ne bilo bi ga več.»

Ko angel to sliši, napravi s palico križ, v potoku teče zopet voda kot prej. Starejšemu bratu pa reče: «To ni zate, pojdi zopet pod hruško in jo čuvaj.»

Nato odide angel k srednjemu bratu, ki je gospodar velike čede ovac. Poprosi ga kos sira, a ta mu ga odreče: «Če bi hotel dajati vsakemu kos sira, ne bilo bi ga nič več.»

Ko angel to čuje, napravi s palico križ in ovce se spremenijo zopet v golobe, ki zletijo v zrak. Nato reče bratu: «To ni zate, pojdi zopet pod hruško in jo čuvaj.»

Nazadnje gre angel tudi k mlajšemu bratu, ki živi z ženo v siromašni koči v gozdu. Potrka na vrata in poprosi, naj ga sprejmeta čez noč. Siromaka ga sprejmeta z veseljem in pravita: «Siromašni ljudje smo, a kar imava, vam rada dava.»

«Nič zato; zadovoljen sem s tem, kar mi moreta dati,» pravi angel.

Žita in moke nista imela, da bi mi spekla kruh. Nabirala sta po gozdu želod in ga drobila v moko. Iz te moke zamesi žena gostu pogačo in jo dene pod žerjavico, da se speče. In glej, ko razgrebe žerjavico, najde mesto črne pogače velik hleb belega kruha. Žena vzame hleb, se zahvali Bogu za toliko dobroto in ga postavi na mizo pred gosta. Brat pa prinese vrč vode, da napoji gosta. A glej, ko začnejo piti, najdejo v vrču pravo vino.

Angel prekriža s palico bajto, ki se nato spremeni v lep gradič, v katerem je vsega dovolj. Angel ju zapusti, ona dva pa živita še mnogo let v sreči in miru.

Božična.

Sveti Jožef,
mož prestari,
sivo brado vso ima.

Z brado miglje,
z nožo ziblje
lepo dete Jezusa.

Vzemi 'z koša
zlata groša
in Mariji daj oba.

Poprosila
bode sina,
da v nebesa nas pelja

Narodna.

Pes, mačka in volk.

Mačka gre od hiše in sreča psa. Ta ji pravi: «Kam greš tako sama? Šibka si, a jaz sem močan; počakaj, da grem s teboj!» Gresta oba dalje. Čez nekaj časa srečata volka, ki jima pravi: «Tudi jaz grem z vama, kajti gorje, če vaju dobi medved; jaz pa ga bom premagal.»

Gredo dalje, pa jim pride medved nasproti. Ko volk zagleda medveda, koj zbeži. Pes nekoliko zalaja, nato jo tudi on odkuri. Mačka ostane sama na svojem mestu in gleda srepro medveda. Medved vidi to malo žival z žarečimi očmi in si misli: Ta žival mora biti jako zvita in močna. Upade mu pogum in se umakne.

Pes in lisica.

Lisica pride k ježu in ga vpraša: «Oj, striček jež, kje pa dobiš tako lepe hruške, pa kako jih neki nabiraš, saj nimaš menda koška?»

«Pojdi z menoj, tetka,» pravi jež in jo pelje pod hruško, pod katero je bilo mnogo drobnic. Povalja se po hrbtu, nabode hruške na igle in jih nese domov.

Lisica to vidi in hoče tudi sama poizkusiti. Valja se po tleh, a drobnice se nečejo obesiti. Pač pa jo opečejo koprive in zbode trnje, ki raste pod hruško, tako da je zbežala z vso silo domov in se ji ni nikoli več zaželelo nabirati hruške.

Bršljan.

Nekdaj se bršljan ni ovijal okrog dreves, nego rastel po tleh kakor buča.

Ko pa je sveta družina bežala v Egipt in so jo Herodovi vojaki zasledovali, se zateče sveti Jožef v bršljan. Ta se začne ovijati okrog njega, Matere božje in Jezuščka navzgor in jih popolnoma skrrije, tako da jih vojaki ne najdejo.

Od takrat se ovija bršljan okrog dreves in raste navzgor.

Huda ura.

Mati se kregajo,
očka tepò,
hlače dol lezejo,
kaj šele bò.

Narodna.

Z razpotja!

Janko Furlan.

Kadar zaidemo v nove razmere, v položaj, ki mu dotlej nismo bili vajeni, stojimo pred novimi doživljaji, s katerimi se naša notranjost in pojmovanje ne krije, zato vedno bolj ali manj osupnemo. In če je to nekaj občeveljavnega, odločilnega, recimo neka zgodovinska nujnost — hočeš, nočeš, moraš se ukloniti. Vse svoje misli in načrte, vse življenje sploh moramo podrediti in prilagoditi novim zahtevam.

Tako je danes. Na razpotju smo in naš pogled je plah, ker smo prišli iz ravnotežja. Zdvajamo sami nad seboj in omahujemo, a ker je življenje v nas močnejše od smrti, se zopet dvigamo in prožimo roke za oporo, ki jo iščemo v najglobljem hramu svojega srca.

Pred nami se je zlomil doberšen del življenja, ki nas je docela osvojilo. Naglo reže barka v valove novega življenja, ki ga komaj doumemo. Kar so prej nosila stoletja, so prevzela desetletja in še krajše dobe. Slutimo pred seboj nov svet in radi bi prodrli v njegovo bistvo. Kar sedanji svet poseduje, ni le njegova lastnina; korenine segajo v davnino, do grobov nepoznanih očetov. In tako kujemo tudi mi že sedaj za bodočnost.

Kujemo — kaj, koliko in kako? Kako kujemo, če smo kot zibajoči se most, brez opore in vere v svoje moči. Cmerikavec toži po preteklosti, po tem rožnem, solnčnem življenju, čez katero so izzvenele mladostne pesmi ko mladeničeve sanje čez zlato polje. Rastli smo z lepimi načrti, ki so se ob prvem presenečenju podrli, mesto da bi se uresničili.

Kaj bi s to namišljeno bolestjo?!

Če si zdrav, kuj zdravje, če si junak — kleši, če si kovač — kuj, če si orač — orji, če si pevec — poj pesem o življenju, lepo,

plemenito, osvežujočo. Ali niso to sanje, polne lepe resnice!

Če terja nov čas napredka novo obliko snovnega in duhovnega življenja, volimo med dvojem: ali to z razumevanjem sprejmemo, ali kljubujemo in podležemo. Gotovo podležemo, ker smo otroci časa.

Komu govorim to in zakaj?

Vidim pred seboj deset prstov kot deset krvavih ran; na suhih, žuljavih dlaneh je zarisano trpljenje, nad izmučenim obrazom, ki ga je komaj spoznati, je z bleščočimi črkami napisano: Delavec, kmet.

Kot zapuščen otrok s poslednjo kapljo krvi vzpenja roke k življenju. Le malo se jih ozre vanj, le malo jih ume njegovo bolelost. Tako tuj, kakor je tuja mati nehvaležnim otrokom: ko so ji izsrkali poslednjo kapljo krvi, so ji obrnili hrbet. A kaj so otroci z usahlo ljubeznijo do matere? Prevzeti s slepoto se potopijo v največji in najbolj smrdljivi mlakuži življenja, potopijo se v lastnem hrepenenju po zlatu in uživanju in ko so vseh naslad siti, spoznajo, kaj je mir in tiha sreča.

Ali naj gremo mi, pristni otroci kmetske hiše, te celice vsega družabnega življenja, po poti nehvaležnih otrok, ali naj preziramo preprosto selsko kočjo, ki kleše iz zemlje življenje!? Tako je zapisano, da je prva luč življenju — tudi kulturnemu — v zrnu, in da mora to skozi žuljave roke.

Kako sprejema to naše srce, če se pred nami ruši kmetski dom, če pokajo s krvjo zgrajeni in z globoko ljubeznijo varovani hrami! Ali se zgrozi naše srce, ko čujemo, kako vaška kočja z vso preprostostjo joče? Ali ne slutite za seboj v delu izžeta in krvaveča telesa, vi izneverjeni sinovi, ki begate za utešitvijo vaših naslad?

V selski hišici smo pili prvo mleko in jedli prvo skorjo kruha, da je zrastle naše telo, da se je krepil in poglobljal naš razum. Za katerim smotrom smo šli, ako ne za izravnanim razlik v družabnem življenju!

V svesti si večne veljavnosti zakona «jemlji in dajaj», moramo se že s treznim razumom zavedati svoje prve dolžnosti: Dajajmo z razumom in srcem, da ne bo joka in kletve.

Kdo more zanikati, da je v zemlji še polno, polno bogatih zakladov? In če ne morejo do njih roke, jih doseže razum, ki zna delati z večjo voljo in večjo vero. Nekdaj so ljudje le sanjali, da bo človek letal po zraku, to se je že izpolnilo, sanjali so, da bo oralo delalo brez orača, tudi to se že godi. Velik je napredek, ker je človek usuznjil naravne moči. A kmet, ki se tako krčevito oklepa posnemanja svojih prednikov, se je med zadnjimi sprijaznil z ugodnostmi novjših iznajdb. In še je nezaupljiv, a to v lastno škodo in v škodo človeške družbe.

Na razpotju smo. Ne kolebajmo, ne omahujmo v svoji zastareli duševnosti, ki postavlja zid med nami in kmetom. Pred nami je veliko nerazorano polje, ki čaka umnih oračev, da pomagajo zarezati globoko brazdo. In rečem vam, da so v tem najlepše sanje, lepše od onih iz otroških let, ker se že s prvim mahom uresničijo in poženejo klasje, polno novega življenja.

Tudi tebi, žuljava roka, kličem: Ne tarnaj, ker si kakor mravljišče! Ni še na enem kraju razbrskano, ko že drugje zraste novo. A tvoj obrat ni tako enostaven. Kakor so današnje delavnice in tvornice umetno narejene, tako je tudi kmetovanje vedno večja umetnost. Ko boš to verjel, ko boš verjel v nove čase in njih nove zahteve, tedaj bo tvoja gruda kot zlato jabolko izžarevala globoko vero v njo.

Z razpotja!

Oton Župančič

J. K.

Ob petdesetletnici njegovega rojstva. - (23. I. 1878
23. jan. 1928.)

Umetnost Otona Župančiča je izmed onih, ki bodo preživele pesnika in njegovo dobo, ker je njeno življenje tesno zvezano s tem, kar je večno človeškega. Župančičeva umetnost je popolnoma samobitna, veren izraz pesnikove osebnosti, vseh njenih lastnih pojavov in pojavov, ki se od zunaj z elementarno močjo zrcalijo v pesnikovi duši. Ta

pesnikova duša jih v sebi prekvasi in predela; plod tega porajanja je biser poezije:

Školjka na morskem se dnu razbolela je,
v biser je stisnila svojo vso bol —
srce poeta — kaj v tebi se zbralo je?
Srce poeta — od nje si bolno.

(Duma.)

«Od nje si bolno» — od domovine si bolno srce. Pesnik občuti gorje cele svoje domovine v sebi: Kje domovina si? Ali na

poljih teh? — Še pod Triglavom, okrog Karavank? — Ali po plavžih si, ali po rudnikih? — Tu? Preko mórja? In ni ti mejâ? — Slutim te, čutim te. Sanja poetova — letala dolgo je let nad teboj, gledala, slušala, plakala, upala, — izpraševala za tvojo skrivnost. — (Duma).

Bol sinov in hčera pesnikove domovine se z jasno silo zrcali v njem in veren odsev vsega tega so njegove pesmi.

Župančič je glasnik samega sebe, lastnil duševnih doživljajev, je glasnik trpljenja in veselja domovine, trpljenja in veselja človeštva, je glasnik lepote vseh teh življenj.

Njegova pesem je živo življenje v dovršeni obliki. Polagoma se mu odstira pogled na vse to. V začetku je zaverovan sam vase. Lastna njegova borba se riže kvišku in se poraja. Ko vzre samega sebe, vzre nadalje tudi vse zunanje pojave v sebi. Prva stopnja pesnikovega porajanja so: Čaša opojnosti, Čez plan, Samogovori. Druga stopnja je pesniška zbirka: V zarje Vidove. Vendar pa ne moremo reči, da je med prvim in drugim strogo potegnjena črta, ki loči oboje. Ker se je postopoma razvijal v prej naznačeni smeri, je razumljivo, da opazimo močne in že dovršene pojave gledanja na splošnost v prvi skupini omenjenih zbirk.

Začetni motivi so ljubezenski. Njegova duša išče v čustvenem svetu, v razmerju do ženske uravnovešenja. Koleba, išče odziva, se poglablja v lastno duševnost, skuša pronicati v duševnost one, ki naj spopolnjuje moško bistvo. Sluti sladkost in lepoto ljubezni in se ji želi vdati z vsem svojim bistvom. Lepota in svetost teh misli je nedosežna in večno lepa:

Ta skrivnostni moj cvet, ti roža mogota,
jaz sem te iskal,
mimo tebe sem šel in pogledal sem te
in sem ves vztrepetal...

Čustveno se hoče poglobiti v duševnost ljubezni, da bo on sam tega deležen: Jaz sem hrepenel po tebi — kakor hrepeni cvetlica — po hladilu tihe rose — cvet je rosa porosila, — moje lice — grenka solza. — Sam izpoveduje veličino svojega čustvovanja in mogočnost svojega hrepenenja: In moje srce zaslutilo je — tvojo tajno moč, — in moje srce začutilo je, — kak jasni se noč. — In v moji duši zacvelo je — zakladov nebroj, — vse bitje mi zahrepenelo je — za teboj, za teboj, — ti skrivnostni moj cvet, ti roža mogota... — O jaz sem bogat — pomagaj, pomagaj mi dvigniti — moje duše zaklad! — Celu težnost polaga na lepoto duševnosti, njegova misel je čista in jasna, dviga se in dviga in objemlje predmet svoje ljubezni, katerega še ne sluti, katerega še ni doumel, katerega še ni prevzel vase, kot določeno, zavestno misel: Najini duši — sta se objeli — v tihih minuti čarobni... — Moja Madonna! — V čisti jasni — svojo ljubav sem okopal... —

Uravnovešenja in umiritve ne doseže še tako kmalu. Preko razočaranj in trpljenja mora korakati človek, da spozna bistvo prave sreče. In Župančič gre tudi preko obupa.

Stud v življenju, gnus v nasladah —
In nikjer, nikjer tolažbe
duši ni potrti.
...A po smrti?...

Pojavi se klic po postanku lastnega svetovnega nazora, po lastni osebnosti, v kolikor to prihaja iz človeka samega. Preko obupa pride do največjega veselja, do življenja:

Dajte mi čašo polno svetlobe —
Ex! To se pravi: do dna.
...Srce, ti moje mlado srce,
ne obupuj!
Dokler si lačno, dokler si žejno,
vase veruj!

Iz tega veselja ven se poraja umiritev. Lepota njegovih pesniških zbirk raste po dovršenosti misli in njeni notranji obliki. Zlaga samega sebe v celoto in polaga vmes sočustvovanje z svojo okolico. Tesno prijateljstvo ga veže s svojimi sovrstniki. Grenko plaka nad smrtjo svojega prijatelja Murna - Aleksandrova v ciklu «Manom Josipa Murna-Aleksandrova»: Grobovi tulijo... — šume in tulijo razpokani — kot nenasitna žrela, zevajoča — v polnočni mrak... Kaj hočete od nas? — ...in zašumela je okoli mene — pretemna, težka pesem iz grobov... — Kot glasnik mladine hoče stvoriti tesno vez s preteklostjo in pozivlja, naj mladina z odkritosrčnostjo in z delom slavi pesnika Prešerna: Mogočen plamen iz davnine šviga, — vekove preletel je koprne — in plamen naš se družil z njim, se dviga... —

V pesnitvi «Duma» je združena vsa domovina doma in v izseljeništvu, je izražena srčna vez med materjo domovino in onimi, ki so se podali v ameriške rudnike in ki so ravnotako, kot oni, ki so ostali doma, živa celota združena z materjo domovino. Tu je izraženo hrepenenje in trpljenje vseh onih, katere veže ozka sorodniška vez in kateri so se morali razstati.

Na čelo svoje zadnje pesniške zbirke «V zarje Vidove» je napisal: Ta knjiga je posvečena moji ženi ANI. Nekaj lepšega

kot to ji pač ni mogel posvetiti. Predzadnja zbirka «Mlada pota» je kot nekakšen končni pregled samega sebe in ugotovitev njegovega lastnega jaza. «V zarje Vidove» so velika pesem človeškega gorja in lepote v človeku, velika pesem pogleda v lepšo bodočnost, neizmernost človeškega hrepenenja, ki se poraja že pri še nerojenih otrocih, so ideja skupnosti, soživljenja in nadaljevanja življenja med temi nerojenčki in njihovimi bodočimi materami in starši sploh:

Vzgon bitij nerojenih kri nam polje,
življenje njih, ki bodo, rije v nas,
in kal s kaljô se za prvenstvo kolje,
bodočnost oblikuje svoj obraz.
(Telesa naša).

Kod hodiš, kodrolašček zlati moj?...
Ah, ali naj vso dušo izkoprnim? —
Povej mi, kodrolašček moj, doklei?
(Pričakovanje).

V primerjanju dveh nasprotnih svetov: otrokove nedolžnosti in naivnosti in gorja svetovne vojne, nam neposredno pričara pred naše duševne oči veličino gorja v svetovnem požaru, idejo človeškega trpljenja.

Župančičeva umetnost ne tlači, ona dviga duha k veličini in lepoti.

Kdor je pesnik, tega moramo častiti in slaviti brez pridržka. Župančič je pesnik, katerega umetnost naj preide v nas, da lahko dostojno ocenimo in proslavimo veličino njegovega dela z globoko hvaležnostjo v srcu, kajti on je tvorec naše narodne kulture.

O ljubezni.

Gizela Majeva.

«Ljubi svojega Boga čez vse, svojega bližnjega kot samega sebe!» V teh besedah stoji zapisano vse, kar zahteva Bog od človeka in kar dolguje človek samemu sebi. Ako ne bi poznali ljudje drugih zapovedi kot to božjo željo, in jo izpolnjevali, dali bi Bogu, kar je najdražjega v človeškem bistvu — dali bi mu ljubezen.

V ljubezni je moč, ki ne pozna ovir in ne potrebuje zakonov in postav, kajti ljubezen ni zmožna dejanja, ki bi bilo v nasprotju s tem čuvstvom. Vsako dejanje, ki izvira iz čiste, nesebične ljubezni, ne potrebuje sodbe in je opravičeno pred Njim, ki je vir ljubezni.

Ali je človeško bitje zmožno popolne ljubezni?

Na to vprašanje nam odgovarja življenje, nam odgovarja vsak posamezni človek, nam govori njegova sleherna beseda, njegova kretanja in sleherno njegovo dejanje. Ne iščimo ljubezni tam, kjer ni Boga v zibelki ljubezni — v človeškem srcu.

More li človek ljubiti, ne da bi hrepenel po vračanju ljubezni?

Kdor ljubi, sprejema ljubezen, tudi ako ne zahteva povračila, in sicer toliko ljubezni, kolikor jo deli. Ako bi vsi ljudje ljubili, bi sprejemali v povračilo le ljubezen. Sovraštvo uničuje, ako ni v zasovraženem človeku toliko moči in kreposti, da se ga sovraštvo ne prime.

V ljubezni polnem srcu ni prostora za zlo in nizkotnosti. Kdor sovraži, se oddaljuje od Boga in od ljudi ter škoduje le samemu sebi.

Ljubezen ne pozna, ne razločuje meje med «jaz» in «ti», med «moj» in «tvoj». Če se ljubezen dveh misli, dveh želja, dveh moči združuje v enoto, se dviguje k Bogu. Sebična ljubezen ni svobodna, vezana je na lastno osebnost. Kdor se ne more osvoboditi okov sebičnosti, sploh ni zmožen ljubezni. Ljubi le tisti, čigar duša se preliva v dušo bližnjega in se združi z njo v enoto, v skupnost notranjega, duhovnega življenja. V tem združenju je izražena medsebojna posest. Kdor premaža samega sebe, ljubi bližnjega kakor samega sebe, z njim se veseli v sreči in mu pomaga v nesreči.

Notranje dovršen človek hrepeni po ljubezni, kajti svetišče njegove ljubezni bi se sčasoma izčrpalo, ako ne bi enako bližnjikovo čuvstvo valovilo vanje. Ni je cvetice, ki bi rastla v večnost, ako jo ne neguješ z ljubeznijo in skrbnostjo ter obnavljaš od časa do časa njeno rast.

Ljubiti moramo vsakega, ki je vreden ljubezni, ker v njem ljubimo Boga.

Človek, ki ne najde ljubezni v bližnjem, znanem, jo išče v neznanem, a pred vsem v svoji lastni notranjosti. Ako ljubi samega sebe, se seveda ne sme kopati v samoljubju, tedaj izžareva iz njega ljubezen v okolico. In če ne najde človek druge ljubezni v okolici, kot odsev lastne ljubezni, mu je to v zadoščenje.

Kdor svobodne volje ne upcrablja za to, da dvigne lastno vrednost, se oddaljuje od Boga. Kdor ne občuti lastne vrednosti, ne hrepeni po čisti ljubezni in kdor se povišuje v samoljubju in napuhu, ni zmožen ljubiti ne Boga in ne bližnjega.

Kdor ljubi ljudi, jih razumeva, jim odpušča in trpi z njimi in pomaga. Sebična ljubezen je trda in ne zna pomagati, še manj odpuščati.

Najnaravnejša je ljubezen, ki jo vzbuja dobrota in lepota, največja in najtežja je ljubezen, ki izhaja iz žrtev in iz razumevanja.

Kdor pravi, da ljubi Boga, a ne ljubi ljudi, ta ne ljubi Boga.

Moremo li ljubiti tudi slabe ljudi in svoje sovražnike?

Človek, ki se približuje z vsem svojim bistvom Bogu, je zmožen ljubiti tudi slabiče in svoje sovražnike. Taka ljubezen je božanstvena, taka volja je dosegla višek popolnosti. Pomniti pa moramo, da je vsak človek dolžan Bogu, človeštvu in sebi izpopolnjevanja. Izklesati mora iz sebe umotvor po svojih močeh in po svoji možnosti. Če vrši to poslanstvo, tedaj nehoté vzbuja z lastno vrednostjo ljubezen in jo množi.

Kdor sovraži in zaničuje druge ljudi, se ne more izpopolnjevati, zato ne vzbuja v človeškem srcu ljubezni, pač pa usmiljenje. Smili se nam, ker se ne more dvigniti iz ozkosrčnosti, iz strasti; ker ne najdemo v njem ljubezni, nas moti tema njegovega srca.

Človek išče ljubezni v vsem stvarstvu, predvsem v sočloveku.

Dva človeka, ki se ljubita nesebično, se darujeta drug drugemu. V darovanju je njihova sreča.

Kdor ljubi človeka zavoljo Boga, ljubi z vso ljubeznijo. Njegova ljubezen je sveta. Doživetje te ljubezni je doživetje Boga v sebi.

Človeško telo je cvetlica, ki med vsemi cveticami najbolj potrebuje zraka in svetlobe.

Naši kraji v ledenih dobah in medledjih.

A. Š.

Zgodovina naše dežele ne začinja z naselitvijo prvega človeka, nego mnogo popred, takorekoč s postankom sveta. Prav to poglavje zgodovine je najpestrejšo, ker obsega največ dob in nam ustvarja čudovito sliko o počasnem preobražanju zemlje v dolgih tisočletjih. Dasi sloni ta zgodovina le na sklepanju in opazovanju lege različnih zemeljskih plasti in kamenja, je vendar zelo zanimiva. Če pa bi mogle govoriti naše gore in kraško kamenje, bi nam odkrivale čudo za čudom, pričarale bi nam pred oči jedva pravo sliko nešteti, dolgih in čudovitih dob, ki so se vrstile druga za drugo in je vsaka izmed njih pustila veličastne sledove za seboj.

Kdor opazuje drugo na drugo zložene plasti zemlje in kamenja, sestavo gorá, globoke, v skalo zasekane struge rek itd., lahko spozna, da naša dežela ni imela vedno današnje lice. Marsikatera dolina je bila drugačna, ta ali ona reka je utirala drugo pot. Vse te čudovite in ogromne spremembe je napravila večji del vedá pod silo padanja in dviganja dnevne toplote. Dnevna toplota ni bila v vseh dobah enaka. Zelo stari ljudje lahko pričajo, da so bile zime nekoč za spoznanje toplejše. Vzrok tem spremembam so neki zakoni, ki vladajo našemu osolnčju in vesoljstvu. Običajno sprememba toplote v raznih letnih časih tvori vrtenje zemlje okrog solnca. Zemlja se vrti, kar je vsem znano, v pakrogu. Značilno pa je, da ta pakrog ni vedno enak, nego se tekom tisočletij počasi krči in širi, ali drugače povedano, zadobiva zdaj okroglegjšo, zdaj bolj podolgasto obliko. To spreminjanje pa se vrši kaj počasi, komaj vsakih 20.000 let se pakrog enkrat razširi in skrči. Posledica tega je, da je zemlja v onih tisočletjih, ko je ta pakrog stisnjen in podolgast, v zimskem času, bolj oddaljena od solnca, kar povzroča precejšen padec dnevne toplote. Zime so izredno mrzle, na severnejših krajih se nakopiči mnogo ledu in nastanejo ledene gore ali ledeniki. Tako mrzlo dobo imenujejo učenjaki ledeno dobo; ta traja okrog 10.000 let.

Učenjaki so mnenja, da so bile v južnih in srednjih evropskih deželah tri — drugi štiri — take mrzle ali ledene dobe. Dnevna toplota je takrat padla za 5—10° C nižje od sedanje, zima je bila do pet tednov daljša in mnogo ostrejša. Začelo je ledetneti. Po vsej severni in tudi srednji Evropi so se začeli kopičiti ogromni ledeniki, ki so segali do naših Gor. V kotlinah triglavskega pogorja je nastal tak ogromen ledenik in še bolj poostril mraz po naših krajih. Ko je mrzla doba po dolgih tisočletjih dosegla višek, je v naslednjih tisočletjih mraz ponehaval, dokler ni prišla zmernejša, sedanji podobna doba ali medledje. Dnevna toplota se je tedaj zopet polagoma višala, v enakem času dosegla višek in začela zopet svojo pot navzdol.

Seveda je bil ta prehod iz ledene v zmerno dobo zelo počasen in neopazljiv, kot je neopazljiv n. pr. sedanji prehod iz medledja v bodočo ledeno dobo. Leta 1248. je doseglo našedobno medledje višek; zdaj se temperatura vsako stoletje neznatno znižuje, dokler čez 10.000 let ne pridemo zopet na višek ledene dobe. Seveda si radi te čudne daljne mrzle zime nihče od nas ne dela skrbi. Naši nasledniki se bodo pričeli mrazu in zamenjati sedanjo lahko obleko z gorkejšo.

Po prelomu ledene dobe se je začel led tajati. Ogromne ledene gore so stalno odcejal vodo, ki se je odtekala v nižavo in dalje v morje. V dolgih tisočletjih je ta odtekajoča se voda izvršila velike spremembe na zemeljskem površju. Izdolbla je gorska sedla, jih poglobila v kotline, izjedla nove

doline, prinašala zemljo iz gorá v ravnino in jo kopičila v plasti. Vdolbala je globoke struge in menjala tek marsikateri reki. Tako so domnevali n. pr. tudi o naši Soči, da je nekoč zavila za Kobaridom proti Robiču in tu dalje po nadižki dolini proti jugu. Ta trditev pri strokovnjaških preiskavanjih ni vzdržala.

Kopneči ledeniki so se pomikali v dolino in vlekli s seboj kamenje in zemljo. Pri nas je triglavskega ledenik segal na južno stran po trentarski in dalje po soški dolini doli nekako do Ročinja, kjer se lahko doženejo zadnji sledovi njegovih naplavin. Za seboj so puščali ledeniki vodo, ki radi zaprtega sveta ni mogla odteči, in nastala so jezera. V gornji soški dolini je bilo več takih jezer. Eno je bilo ob Koritnici pod Predilom med Logom in Bovško sotesko; drugo med Koritnico in Žačo; na Tolminskem med Kobaridom, Volčami in Sv. Lucijo. Tudi ljudje so trdno prepričani o obstoju zadnjega teh jezer. Trdijo celo, da so našli »Pod ključem«, visoko nad cesto v Modrejskem hribu, v robu pritrjene železne rinke, kamor so takratni prebivalci privezavali svoje čolne. Bujna ljudska domišljija pa pojasnjuje odtok tega jezera tako, da je prišla velika divja žena ali »duja baba«, ki je imela zelene lase in rdeče oči ter bila tako velika, da je stopila z eno nogo na Mengorski, z drugo na Modrejski hrib in prekopala z veliko plevnico vodi strugo pri Sv. Luciji.

Več jezer je bilo tudi na Notranjskem, kjer se še danes poznajo njih ostanki. Ravnotako se poznajo ostanki obsežnega jezera pri Ljubljani, kjer se nahaja znano ljubljansko barje. Na Goriškem je stalo jezero blizu Renč. Vipava in najbrž tudi Soča sta se izgubljali v kraške jame ter prišli blizu morja kje na dan kot Timava. Ob potresih, vsled neprestanega spodjedanja vode se je zrušilo mnogo takih jam, kar pričajo globoke okrogle rupe ali kotline na Krasu.

Na enak način se je sesedel svet med Timavo in Gabrjami ter nastal Veliki Dol. Zaslulo se je tudi mnogo drugih jam, tako da sta morali Soča in z njo Vipava ubrati sedanjo pot. Slične spremembe so se izvršile na vseh koncih in krajih naše dežele, a omenil sem le glavnejše.

Zimski večeri.

Z. J.

Med našim ljudstvom je še vedno trdno ukoreninjeno mišljenje, da je izobraževanje, pouk in plemenita zabava predpravica tistih, ki jim življenje dovoljuje, da delajo le nekaj ur na dan in onih, ki delajo «z glavo». V to zmoto v božjo voljo in usodo vdani trdno verujejo, kakor da je to neizpremenljivo in edino mogoče. Razmišlja pa o tem — z malimi izjemami — nihče ne, kakor bi imel svoj razum le za to, da mu v brezdelju plesni. Zato tudi nihče ne poizkuša, da bi na tej veri in na teh navadah kaj spremenil, kakor da ne bi imel volje ne hrbtenice in mišic.

Poglejmo, ali je omenjeno prepričanje upravičeno!

Hej, dolgi zimski večeri na vasi... Mraz, da ščepi v ušesa in obraz; burja divja okrog voglov in žvižga skozi brezliste veje dreves. V topli izbi je zbrana vaška mladina okrog ogromnega kupa neoličkanih sirkovih storžev. Suhi listi šušte pod rokami, vmes pa zveni smeh, dovtip, petje in pripovedovanje.

Ko je koruza v vsej vasi oličkana, postane dolgočasnejše. Ženske posedajo s šivanjem ali pletenjem v rokah po toplih zapčkih ali za visokimi kraškimi ognjišči, fantje «lovijo muhe» po vasi, iz hiše v hišo iščejo prijetnejšo družbo. Če ne dobé kaj posebnega, se navadno kmalu naveličajo in drug za drugim zlezejo — «v slamo».

Tako je zimsko družabno življenje našega ljudstva po naličju. Zimski večeri so za družabno življenje našega ljudstva najvažnejši, ker pomenijo dnevno od pete ure popoldne do desete, enajste ure prostega časa, t. j. pet do šest ur dnevno. — Priznamo, da je opisano družabno življenje lepo, poetično in tudi dobro, ker kaže, da je naše ljudstvo družabno, in družabnost je že pol pota do medsebojnega spoznavanja, vzajemnega pomaganja in poštenosti, ki je največja kulturna vrednost človeštva. Le žal, da ta družabnost propada, da se to medsebojno pomaganje pri ličkanju koruze, pri robkanju koruze in fižola, pri prejah itd. čezdalje bolj opušča. Mislim, da je

dolžnost naših ljudi, da te lepe ljudske navade požive.

Vendar lepota in družabnost še ne pomenita vse kulture — izobrazbe. Tu se nam pokaže senčna plat naših zimskih večerov. Če opazujemo natančno, kaj je prava duhovna vsebina «dovtipkanja, pripovedovanja», bomo priznali, da je to najčešče zbadanje in zafrkavanje, opravljanje, kvantanje, malenkostno kritikarjenje vaških in zasebnih razmer. In to ima pogosto svoj konec v prepirih, pretepu, zavisti in sovraštvu.

Zato je nedvomno vsakomur jasno, da je treba dati razgovorom drugo smer. Kakšno? — Govorili smo o izobraževanju. Prav vsakdo izmed nas je že uverjen, da je izobrazba zelo potrebna, toliko zaradi boljšega gospodarjenja, kakor tudi iz čisto duševnih potreb. — Sedaj, ob dolgih zimskih večerih je čas skrbeti za to. Res je sicer, da samo čas ne zadostuje za izobraževanje. Treba je zato sredstev in predvsem — dobre in trdne volje.

Poznam v naši ožji domovnici mnogo krajev, kjer zvečer v družinah glasno čitajo časopise, povesti in podobno branje. Zakaj ne bi te lepe navade uvedli pri ličkanju, robkanju in na prejah? — Za čtivo ni strahu. Za začetek je dober političen časopis, ki bo nudil dovolj snovi za zanimiv razgovor. Zanimiva povest bo tudi vedno dobrodošla. Mesečni časopisi — «Ženski svet», «Naš glas» imata dovolj snovi, ki bo zabavala in koristila. Pozneje bi se poslužili «Gospodarskega vestnika» in poučnih knjig, ki jih izdajajo «Goriška Matica», «Kmečka Matica», «Mohorjeva družba» itd. Sicer pa imajo vse razumnejše družine tudi dovolj drugih zanimivih knjig. V skrajnem slučaju bo pa za stvar zavzet fant ali gospodar rad žrtvoval nekaj liric za dobro knjigo. — Za čtivo tedaj ni skrbi; uredništvo «Našega glasa» bo tudi vedno rado dalo nasvet, če bo naprošeno za to.

Da, izobrazba je potrebna, zelo potrebna, — to vam bo danes priznal vsakdo. In vendar, koliko jih je, ki se res trudijo zanj?! In to v kljub temu, da smo ugotovili, da je ob zimskih večerih dovolj časa zanj in da je tudi dovolj branja na razpolago. Tudi v bodoče bo ostalo ravnotako ža-

lostno, ker nam za resnično izobraževanje manjka — dobre in krepke volje. — Koliko jih je izmed vas, ki so govoré o potrebi izobrazbe tudi premislili, kaj bi se za izobrazbo dalo narediti. Kdo se je odločil in preračunal, koliko ur dnevno bo porabil za čitanje, katera malovredna «opravila» (slepomišenje po vasi, spanje, gostilno, kino itd.) bo opustil. Kdo je kot gospodar najel fante in dekleta za ličkanje in robkanje, kdo je kot fant pripravil za to gospodarja. Kdo je dal spodbudo za čitanje, oziroma pripravil časnike in knjige za to, predvsem pa mladino. Ali pa, kdo izmed vas je v svoji samoti, ko je skupno ličkanje nemogoče, sam samcat vzal časnik ali knjigo v roke in tam ždel ure in ure, dan za dnem, celo zimo. Takj so pravi «fantje od fare», celi možje in ne žlobudrava gobezdala. Takih delavnih, celih fantov in celih deklet nam je treba.

Ne, fantje in dekleta, izobraževanje danes, v dobi časopisa in knjige, ni več le predpravica tkzv. «višjih slojev», — treba je le jasnih misli o tem, kje dobiti čas in sredstva, železne volje, da naše stare lepe navade poživimo z novo času primerno vsebino. In naš kmečki dom bo dobil novih lepov in novih opor v težkem življenjskem boju.

Prva anketa „Našega glasa“ o zimskih večerih.

Anketa*) pomeni delovanje kakršnegakoli odbora, komisije, skupine ljudi, ki raziskuje in študira kako važno pa težko in zapleteno zadevo javnega življenja, umetnosti ali znanosti. Seveda vrši odbor tako anketo le v ta namen, da tako zapleteno vprašanje razreši; če je to v parlamentu z zakonom, v občinskem odboru s sklepom, v znanstvenem in umetniškem svetu pa tako, da priobči javnosti vse zbrane odgovore skupno s svojimi zaključki in sklepi, da javnost lahko presodi stanje in rešitev zadeve. — Tega načina dela — ankete ali anketiranja — se je oprijelo tudi časopisje

*) Beseda je francoska — enquête, izgovori ankét — in pomeni pravzaprav izpraševanje, zasliševanje.

na svoj poseben način, s tem, da stavi javnosti vprašanja, ki jih čitatelji rešujejo, odgovarjajoč uredništvu s kratkimi odgovori ali daljšimi razpravami, kakor pač kdo ve in zna. Iz vseh teh odgovorov napravi uredništvo pregleda, ali pa odgovore objavi v celoti. Iz teh odgovorov javnost vidi, kakšne so razmere v doličnem področju, kaj ljudje mislijo o tem in kako si predstavljajo njega ureditev.

V soglasju z uredništvom «Našega glasa» razpisujem anketo — o zimskih večerih.

Zimski večeri so zelo važni za naše javno življenje, saj so najpomembnejši, včasih celo edini čas, ki pride za naše izobraževanje v poštev. In uporaba časa ob zimskih večerih in sploh prostega časa pri nas, nikakor ne more in ne sme zadovoljiti iskrenega prijatelja našega ljudstva. Zato pa tudi zatrdno pričakujem, da bodo vsi streméči in razumni fantje in dekleta in izkušeni možje, ki jih zanimajo razmere našega javnega življenja, čutili za svojo dolžnost, da vprašanja vestno proučijo in nanje odgovoré. Vsakdo naj se čuti poklican v to. Nihče naj se ne izgovarja, da se ne zna izraziti, napiše naj, kakor zna, bomo že popravili; saj ne gre za jezik in pisavo, marveč za misel. Ako bi na vprašanje naše ankete ne bilo nikakih odgovorov, bi anketa propadla. In to bi bil po mojem mnenju dokaz nezanimanja za naše javno vprašanje, — dokaz naše nezrelosti.

Odgovori se bodo priobčili, na željo, z imenom ali brez imena pošiljalca. Pošljite na uredništvo «Našega glasa», Trst, Casella postale 348.

Proučiti je treba naslednja vprašanja in nanje odgovoriti:

1.) Katere ure, koliko časa dnevno, tedensko pride po zimi v poštev za izobraževanje?

2.) Kako se uporablja danes prosti čas v tvojem kraju?

3.) Kako si misliš, da bi bilo najbolje uporabiti ta čas; na kakšen način bi se najbolj uspešno izobraževali v tvojem kraju?

4.) Kaj najbolj ovira izboljšanje po tvojem načinu?

Grazia Deledda.

Gizela Majeva.

Po Carducciju, edinem italijanskem pisatelju, ki je bil do takrat prejel Noblovo nagrado, je doletela Grazia Deledda ta čast. Švedska akademija je podelila za leto 1926 tej sardinski pisateljici visoko darilo, ki je namenjeno le onim izrednim osebam, ki služijo človeštvu v dobro in se s svojim talentom posebno izkažejo.

Ako poznamo dela te dvainpetdesetletne Sardinke, ne bomo razmišljali, kaj je našla švedska akademična komisija v njenih delih, da jo je nagradila. Njeni romani govorijo dovolj jasno.

Z veseljem je sprejela pisateljica visoko priznanje, srečna je, da se veseli z njo njeno ljudstvo. Ob tej priliki se je izrazila o sebi: «Delala bom, kot sem delala do sedaj. Delati hočem vestno, in s ponosom lahko trdim, da ne pišem za zaslužek, pišem, ker mi tako ukazuje vest. Pišem takrat, ko čutim potrebo, da izrazim svojo notranjost in svoja čuvstva. Tedaj pozabim vse — ne, tedaj mislim še preveč — da sem ženska, da sem pred vsem mati in gospodinja. Pazim na vse, vse mora iti skozi moje roke, kot da bi se ukvarjala zgolj z gospodinjstvom. In vendar ljubim tudi salon.»

Tako se je karakterizirala v par besedah žena, ki se zaveda, kaj dolguje sebi in svoji družini, in kaj mora dati človeštvu.

In ona je dala mnogo in še mnogo obeta.

Spisala sedem in dvajset romanov, osem knjig novel, tri mladinske knjige in eno dramo. Svoj prvi roman je spisala, ko je bila sedemnajst let stara.

Če sledimo njenim spisom, opazimo, da se snov često ponavlja. Nič novega, nič posebnega ne izsledimo in vendar nam Deledda z vsako nadaljno knjigo kaže napredek in poglobitev, v novi luči nam slika usodo človeštva.

Deledda je naturalistinja. Iz njenih romanov diha vsa lepota sardinske narave. Z ljubeznijo opisuje domačo grudo, z veristično vnetostjo slika sardinske tipe, njih ljubezen in njih maščevalnost, njih dobre in slabe strani. V njenih junakih zmaguje krepost v boju zoper krvno podedovane pogrške; to so nadčloveške, legendarne figure, ki se često oddaljujejo od realno-

sti. Sardensko ženo in moža pa pokaže v vsej nagoti, strasti in krvoločnosti. Nad nju visi moč usode in tragika življenja.

V nekaterih knjigah se ponavlja ista snov, zdi se, da Deledda težijo vse človeške šibkosti in bi jih ona hotela pregnati in premagati, zato jih kaže s prstom vedno znova. Toda ta njej lasten način opisovanja jo je sčasoma utrudil in istočasno discipliniral. Iz nje je vzrastla nova Deledda.

Prvi romani so bili zelo obsežni, a manj umetniški. Njeni novejši romani so krepkejši, polni dramatičnih prizorov, legendarne osebe so zadobile življenje; njeni tipi niso več zgolj Sardinci. Pisateljica se je vživela v občnost, v človeka — kristjana. In temu človeku ne vtisne več pečata lastne osebnosti, mu ne dahne lastne domišljije; pisateljica pusti človeka, naj živi individualno, načonsko, v svojem trpljenju in veselju, v boju z zlim, a z vero v moč volje, z vero v zmago. Z globokim in dalekovidnim očesom ga opisuje in mu sledi v vsem nehanju in početju. Vtisnila bi rada v posameznika svojo lastno moralno: Poznanje samega sebe, poštenje in delo bodi smernica, ki preмага vse ovire in slabosti — in vendar razumeva človeka v nemoralni ter ga opominja, razgaljajoč vse bridke posledice in vso tragiko življenja.

Akotudi se nekatere pisateljicine ideje ponavljajo, so vedno nove, vedno sveže. Njena genijalnost se razvija s slehernim romanom; način opisovanja doni kot godba, ki omamlja in dviguje, njena umetnost postaja čistejša in zrelejša. Zvesta sama sebi, sledi notranjemu impulzu, zato raste in se bo razvijala še nadalje, ne spodbujena po Noblovi nagradi, pač pa — ker ji tako ukazuje notranji glas, glas božji.

Amundsen na južnem tečaju.

Južni tečaj obdaja velik kos suhe zemlje, ki jo imenujejo tudi šesta celina ali del sveta. Po velikosti presega Evropo. Ob obrežje te zemlje se zaganjajo valovi viharnega morja, v katerem plavajo veliki kosi ledu, v notranjosti zemlje pa vlada mrz in tihota, kakor v pokrajinah na luni. Dostop ovirajo visoke ledene gore, ki obdajajo krog in krog to čarobno trdnjavo molka.

Še do l. 1885. ni stopila človeška noga na to zemljo. Po odkritju nekaterih obrežij in globoko zajednega zaliva «Ross-meer» (Rossovega morja) so raziskovalci popolnoma zanemarili južni tečaj in se posvetili severnemu. V začetku tega stoletja so se jedva lotili te naloge. L. 1909. je odplul angleški raziskovalec Hackleton proti južnemu tečaju in se izkrcal na ledenem obrežju. Na saneh, ki so jih vlekli mali mandžurski*) konjički, se je približal južnemu tečaju že do male razdalje samih 180 km, a moral se je vrniti radi pomanjkanja hrane in slabega vremena.

Tedaj so raziskovalci zopet zahrepeneli po tej zemlji in dva moža sta istočasno iztegnila roko po njej: Amundsen in Scott**).

Roald Amundsen, rojen l. 1872. na Norveškem, je našim čitateljem gotovo že znan. Med letom 1903. in 1905. je vodil ekspedicijo, ki je prva objadrala Ameriko na severni strani. L. 1925. je letel z letalom na severni tečaj, a ga ni dosegel. Naslednje leto pa se mu je posrečilo v družbi z generalom Nobilem preleteti s zrakoplovu «Norge» severni tečaj in neodkrite kraje med severnim tečajem in polotokom Alasko.

Ti dve ekspediciji na severni tečaj nista bili prvi Amundsenovi raziskovanji ledenih tečajnih krajev. L. 1910. in 1911. je raziskal že južni tečaj. S pomočjo znancev se mu je posrečilo dobiti 97 grendlanskih***) psov, ki so radi svoje izredne vztrajnosti in drugih lastnosti najprimernejši za raziskovanje ledenih ozemelj. Grendlanski ali tečajni pes je podoben volku, zelo divji, tako da je voziti z njimi zares prava umetnost, v silo jako dobrih ust, gibčen in pripraven dovolj za skakanje čez široke ledene razpoke.

S temi psi in osmimi tovariši se je vkrcal Amundsen 9. avgusta omenjenega leta na ladjo «Fram». Med vožnjo, ki je trajala cele štiri mesece, so imeli člani ekspedicije kaj opraviti s psi. Odpluli so iz Kristijanije (danes Osla), prejadrali ves Atlanski ocean od severa na jug, objadrali zapadno Afriko

in južno Avstralijo in prišli po nevarni vožnji med plavajočimi ledenimi gorami v Rossovem morju meseca januarja l. 1911 srečno do obrežja ledene zemlje. Smer plavajočih ledenih kosov je bila ugodna, čemur se je imela ekspedicija zahvaliti, da je prispela

Amundsen
v zimski obleki

srečno do obrežja. Zavedati se moramo, da je morala prehoditi ekspedicija več stotin km zelo nevarnega ledenega morja.

Ker je na južnem polkrogu zemlje poletje kadar je pri nas zima, se je ekspedicija izkrcala na poletje in lahko koj začela z raziskovanjem. Par km od obrežja je postavila ekspedicija na ledeni «Ross-ovi plošči» zavetno hišico, ki so jo pripeljali s seboj; v njo se je preselil z ladje devetčlanski oddelek ekspedicije. Za pse so postavili celo vas šotorov, v znanstvene in gospodarske svrhe pa so izkopali v sneg in led cel labirint podzemskih hodnikov in kleti. V tem času jih je obiskala za kratko dobo Scottova ladja, ki je odložila svojo ekspedicijo kakih 650 km bolj proti vzhodu. (Konec prih.)

*) Mandžurija je pokrajina na Kitajskem.

**) Kako se je vršila ekspedicija Angleža Scotta, ki je plačal svojo drznost z življenjem, se lahko poučiš iz knjige «Zadnja pot kapitana Scotta», ki je izšla nedavno v Ljubljani.

***) Grendlandija je dežela na severni strani Anglije.

Letni časi in zdravje.

Prehlad.

Nekatere bolezni in obolenja so navezana na gotovo dobo, ljubijo gotov letni čas. To opazovanje ni od danes, temveč do enakega spoznanja so prišli že davno pred nami stari Grki in Rimljani, ki so iskali v vremenskih izpremembah in neprilikah vzroke nekaterih obolenj. Vendar se to njihovo mnenje ne more smatrati za povsem pravilno, kajti vremenske neprilike nedvomno lahko vplivajo neugodno na razvoj te ali one bolezni, ne smemo jih pa smatrati kot neposreden vzrok istih. Vremenski pojavi so lahko le napotilji k boleznim, ne pa njih neposredni povzročitelji, katere moramo iskati v bujnem nevidnem svetu mikroorganizmov.

Zima je nedvomno tisti letni čas, v katerem so razna obolenja na dnevnem redu in v katerem pride človek najlaže v dotik s to ali ono boleznijo. Da ne omenjamo zaenkrat nekaterih infekcijskih bolezni, ki so v zimskem času posebno pogoste, zadostuje, da omejimo naše opazovanje na ono vrsto vsakdanjih fizičnih obolenj, katerim je po splošnem mnenju vzrok običajni prehlad.

V čem obstoji bistvo prehlada in iz njega izvirajoča cela vrsta obolenj kot so n. pr.: vnetje očne sluznice, nahod, vnetje grla, sapnika in bronhijev, influenza, vnetje ledvic, živčno trganje itd.? Prehlad in iz njega izvirajoča obolenja je smatrati kot posledico delovanja mraza na večji ali manjši obseg površine našega telesa, t. j. na kožo in sluznice, od koder pride mrzlo posredno v ta ali oni notranji del našega organizma. Vendar posledice tega kvarnega vpliva mraza niso v nikakem naprej določenem razmerju z vzroki, kajti prehlajenje more biti malenkostno in preiti neopazno, kot so lahko tudi posledice prehlada za zdravje posameznika občutne. Nekoč so mislili, da je mogoče obrazložiti omenjene pojave edinole s pomočjo nauka o infekcijskih boleznih, po katerem je treba iskati pravi vzrok neštetim boleznim v svetu mikroorganizmov. Po tem mnenju bi naše telo, izpostavljeno mrazu, zgubilo svojo odporno moč proti neštevilnim rojem bakterijev, ki že v normalnih razmerah životarijo brez posebne škode za človeka skoraj po vseh delih našega telesa. Vendar ta razlaga ni sprejemljiva za vsako iz prehlada izvirajoče obolenje, tako da ostane zaenkrat vprašanje bistva te vrste obolenj še vedno nepojasnjeno.

Druge vprašanje: Kdaj se človek najlaže prehladi? Prehladi se človek najprej takrat, kadar je njegovo telo ali pa tudi kak poedini del tega

telesa izpostavljen mrazu, četudi samo za hip, kot se to dogaja pri naglem prehodu iz dobro zakurjene sobe na mrzel zrak. Nadalje takrat, kadar se človek izpostavlja prepihu, kadar premočen do kože, nima možnosti, da bi se preoblekel; zadostuje tudi, da ima na sebi mokre nogavice. Povodov v vsakdanjem življenju ne manjka in včasih so ti povodi naravnost malenkostni v primeri s posledicami. Marsikdo, vesel tople pomladi, vrže prezgodaj raz sebe nadležno «majo», in posledica tega je včasih ta, da se čudi drugi dan, odkod neki je dobil nahod.

Kot rečeno, posredna in neposredna posledica prehlajenja je v večini slučajev več ali manj krepek nahod, ali pa celo ž njim v zvezi vnetje sopil. Nadležno sčemenje po nosu, kihanje je znak, da se je človek prehladil. Polagoma se začenja sluz, ki teče iz nosa v začetku brezbarvna, zgoščati in sčasoma porumeni, kar pomeni, da se bližamo končni rešitvi vseh muk, ozdravljenju. Intenzivnejši glavobol in vročina nam govorita za to, da je prešlo vnetje tudi v ostale dupline, ki so v zvezi z nosom, predvsem v duplino zgornje čeljusti in v one čelnih kosti. Včasih je tudi uho nekoliko prizadeto, vsled česar sluh nekoliko oslabi. Ako se vnetje raztegne na grlo, tedaj spremlja nahod nadležno sčemenje v grlu in glas postane brezvožen in hripav. Vnetja bronhijev zaenkrat ne bomo omenjali.

Vse našete posledice prehlada kaj kmalu, navadno tekem par dni ali tekem enega tedna, izginejo. Taka je v glavnih obrisih slika nahoda pri odraslem človeku in tudi pri otrocih od četrtega leta naprej, samo s to razliko, da je pri poslednjih nedolžni nahod sam po sebi lahko uvod k drugim težkim in dolgotrajnim boleznim, kot n. pr. ravno med otroci toliko pogoste ošpice.

Čisto drugačna se nam kaže slika nahoda vsled prehlada pri dojenčku. Pri tem je obolenje težje narave kot pri odraslih in ima lahko pri slabotnem otroku pogubne posledice. Razen vseh znakov nahoda, ki smo jih zgoraj navedli, je dojenčku vsled nabrekle nosne sluznice otežkočeno dihanje skozi nos in s tem tudi njegovo normalno sprejemanje hrane s sesanjem. Kadar mu je nos začepljen, mora mati prenehati z dojenjem in nuditi hrano otroku z žličko. Sploh pa nahod pri dojenčku ne predstavlja samo nekako lokalno obolenje, ampak trpi pri tem bolezenskem pojavu ves njegov organizem, kar nam kaže občutna mrzlica, ki spremlja ves razvoj vnetja nosne sluznice.

Kako naj se človek obvaruje prehlajenja in njega posledic, izhaja že iz prejšnjega kratkega opisa vzrokov te vrste obolenj. Ne smemo se izpostavljati mrazu, ko smo topli, kar se čestokrat dogaja ravno v zimskem času, ko prehajamo iz

tope sobe na cesto. Varovati se moramo prepiha. Kogar je zalotil dež in ga premočil do dobra in se ne more takoj preobleči, naj se vsaj ne ustavlja, ampak naj nadaljuje svojo pot, kajti možnost, da se človek prehladi, je mnogo večja, če mirno stoji v mokri obleki, nego če se giblje.

Posebno pazljivo je v tem oziru posvetiti dojenčku, ki je že sam po sebi za mraz mnogo bolj občutljiv. Seveda je najboljšje zavarovanje proti obolenjem vsled prehlada v pametnem in rednem utrjevanju našega telesa proti vremenskim nepravilnostim. Kdor je navajen na mrzle kopeli, je že toliko utrjen, da se nima bati prehlada. Seveda, početi z mrzlimi kopelimi v sredi zime, se pravi, kar je sabo ob sebi umevno, izpostaviti se gotovemu prehladu. Z metodo utrjevanja telesa je treba početi poleti in ne nasprotno. Pameten šport more pač le prispevati k temu, da se obvarujemo zlih posledic.

Kaj naj stori človek, ki je prehlajen? Malokdo lahko ostane lepo doma v gorki postelji, kajti večina ljudi si kaj takega pač ne more privoščiti. Ne preostaja torej drugega, nego da spije bolnik, preden gre spat, gorak čaj, najboljši je čaj lipovega ali bezgovega cveta; ravnotako lahko služi kuhano vino in sploh vsa sredstva, ki lahko povzročijo občutno potenje. Včasih bo tudi potrebno malo aspirina, posebno proti glavobolu in morebitni mrzlici. Hrana naj bo gorka, istotako pijača. Proti zagrljenosti koristijo najbolj gorki obkladki okolu vratu, gorke pijače in vdihavanje sopenne slane vode.

Omenjena sredstva pridejo v poštev tudi pri otrocih in dojenčkih, samo s to razliko, da je treba precejšnje previdnosti in ne smatrati vsakega nahoda kot posledico navadnega prehlajenja, kajti to obolenje je večkrat lahko samo viden znak drugih težkih obolenj, posebno pa takrat, ko je izmečkom nosa pomešana kri. Torej v glavnem se bomo tudi tu omejili na sredstva, ki povzročajo potenje, kot gorki obkladki, lipov čaj in podobno. Seveda ne pride nobenemu na misel, da bi dajal otrokom vina. Ako ima dojenček zaprt nos tako, da je primoran dihati skozi usta in se ne more pravilno hraniti, mu vlijemo pred dojenjem par kapljic olivnega olja na nabreklo nosno sluznico. Istotako je dobro, da mu namažemo okolico nosne odprtine z navadno mastjo, n. pr. vazelino, da ga obvarujemo pred vnetjem kože v bližini nosa. *Dr. Josip Potrata.*

Odlomki iz književnosti.

Dvajseto poglavje iz knjige Franceta Bevka: «Hiša v strugi».

Peter si je izposodil denar za notarja. Zgodaj sta vstala z očetom. Ta je bil resen in molčeč, hodil je tja in sem po hiši, kakor da še enkrat ogleduje stvari, ki jih bo moral prepustiti sinu.

«Daj,» je dejal Peter svoji ženi v svečanosti in zadovoljstvu trenutka, «pripravi nama par jajc, da bova lažje hodila in bogve, kdaj prideva do kakega kosila.»

Milka je hoté preslišala besede; šele, ko jih je Peter ponovil, je dejala: «Če bosta čakala, bosta vse zamudila.»

Peter je iz sramote težko dvignil oči do očeta in dejal:

«Pa pojdiva!»

Šla sta. Bilo je zgodnje jutro. Ščip je plaval na nebu in medlo razsvetljeval okolico, za gorami se je blestel komaj viden dih prve zarje. Steza je bila suha, kamenje je bleščalo na njej. Noga je nerodno štokljala in zadevala ob kamenje, se prekopicala v kotanje, hoja obeh se je zdela kakor hoja pijanega človeka...

Skozi sotesko je poskakovala steza komaj vidna tik nad potokom, vode v strugi je bilo malo; zdaj je šumela, zdaj je tiho tekla. Čez stezo je polzela studenčica in pela v tenkem curku, kakor da pada pesek na tanko kovino. Okrog in okrog je stalo krivenčasto drevje, visoko pod skale in do potoka in delalo strahotne sence, ki so prebujale iz spomina verne duše, vedomce in druge prikazni, ki jih je spletla domišljija, jih večala in množila...

V šumu listja se je prebudila lahka groza, ki je spreletela oba, da sta se ozrla drug po drugem. Nato je nekje v višini drevs zapel slavec in ni prenehal; njegov glas je kipel v višini in se drobil v daljavo kakor neštivilne kaplje prščega se slapa.

Spregovorila sta le par besed. V mraku, ki je objemal s tiho grozo srce, sta umolknila in nista več našla besede.

Prodar je gledal pred se, lovil sinove stopinje in mislil.

«Glej,» je dejal sam pri sebi, «danes sva vstala, da greva v trg, da mu prepisem hišo. Ne on meni, jaz njemu. Pa reče ženi, naj naredi prigrizek in ga ni hotela pripraviti, ne njemu, svojemu možu, in ne meni.»

Na to misel je vpletel drugo.

«To je naredila danes, ko hiša še ni njena in se lahko še vsak hip premislim in tudi blago, s katerim bi nama postregla na dolgo pot, ni bilo njeno. Kaj bo storila, ko bo hiša in blago njeno?...»

Pomislil je, preudari še enkrat in sklenil.

«In potem bo taka, da ne bo privoščila ne svojemu možu ne meni. Še manj meni, ki ji nič mari ne bom. In ne moji ženi, ki je vsa leta trpela. Zaklepala bo kruh in mleko in še suhe hruške bo štela... taka bo...»

Prodar je vzdihnil. Pogledal je kvišku, bela zarja je bila že bolj vidna, skozi drevesa se je pričelo svetlikati.

«Čemu sem se odločil, da dam? Ker ne morem živeti v peklu in bi rad videl, da bi bil mir pri hiši... In radi miru mi bodo pritrjali grizljaj in obleko in vsak priboljšek. Radi dobrote me bodo topli.»

Prodar se je boril v sebi. Bilo mu je neznanu težko, da še nikoli v življenju tako. Zdelo se mu je, da do tistega hipa dušnih muk še poznal ni.

Dolina se je polagoma odprla, steza se je razširila in planila v ostrem loku od potoka, ki je bežal proti reki, katere šum je bil slišen v daljavi, da se zlije vanjo. Val svetlobe je padel v dolino.

Stopila sta po ozkem zibajočem mostu, dosegla cesto in zavila med visokima bregovima. Noga se je odpočila; premikala se je, kakor da gre sama od sebe.

Prodar in sin sta šla vstric. Sin je bil neprestano za pol koraka naprej, da ga oče ni mogel videti naravnost v obraz.

Starac je ta čas razmislil, zdelo se mu je nezmiselno, da gresta dalje.

«Čuj,» je dejal sinu in poizkušal zadržati korak. «Mislil sem in sem razmislil...»

Sin se je ozrl po njem, a podvizal je, da ga je ta jedva dohiteval.

«Premislil sem,» je dejal oče. «Ne dam ti hiše. Neumno je, če greva dalje... Počakaj, da ti povem. Govoriva kakor človek človeku, saj nisva živali... Kam tako hitiš?»

Peter je bledel in strmel. Vso pot ga je morila neznanu slutnja, zdaj se je potrdila. Vendar koraka ni zadržal, kakor da želi, da je prej končano.

«Kaj si izmislite?» je vprašal grenko in bridko. «Kaj si izmislite? Enkrat da, drugič ne. Saj nismo otroci!»

«Nismo otroci,» je podvizal oče svoj korak. «Ampak, počakaj... Danes zjutraj ti ni hotela postreči. Ne samo meni, tudi tebi ni hotela postreči...»

«In kaj ima to s tem opraviti?» je bil sin nestrpen.

«Ima... Pa kako ima. Danes, ko hiša ni njena, je storila tako. Jutri, ko bo njena, bo še hujše. Še tebi ne, kaj šele meni. Pri nas ni bilo tako. Kadar smo imeli, smo vsi imeli, kadar ni bilo, za vse ni bilo...»

«Ne boste umrli, ne!» je dejal Peter, ki ga je bodla resnica izgovorjenih besed.

«Ne bom umrl... vem. Ali, kaj veš, kako se lahko zgodi. Saj vem, da ti nisi kriv. Ti si dober... Toda ona. Jaz sem ti branil, ali kar je, to je... Ne da se več spremeniti. Saj ti je vseeno, do moje smrti — da ne bom trpel jaz in tudi ti ne... Potem pa...»

Prodarja je malone posilil jok. Petra je grabila jeza, vendar ni mogel biti sirov, ko je videl očeta skoraj strtega pred seboj.

«Ne daste?» je vprašal še enkrat in meril v očetovo mehko.

«Ne dam!» je dejal in se je ustavil na cesti.

Oče in sin sta se gledala nekaj trenutkov. Nazadnje je dejal sin:

«Nazaj še ne grem. Pojdiva do prvih hiš in zaljiva to sramoto!»

Šla sta molče po cesti. Dan je vstal med gorami; vozniki so privozili nasproti in pokali z biči. Dva tovorna avtomobila sta ju prehitela.

«Sramotno,» je dejal sin, «enkrat da, drugič ne. Kdo bo pa delal pri hiši?»

Oče je molčal.

«Kdo bo odgovarjal ljudem, ki se mi smejejo? Kdo bo plačeval, kadar pridejo plačila? Vi, ali imate denar?»

Oče je molčal tudi zdaj. Sin je iskal novih besed. Ker jih ni našel, je umolknil tudi on.

Prišla sta do prvih hiš ob cesti. Zavila sta v gostilno, popila par kozarcev žganja in naročila vina.

Peter je pil na žalost in jezo. Prodar je sedel poleg njega, pokušal pijačo in gledal. Vsakokrat, kadar ga je sin vprašal, če gresta dalje, je odkimal, da ne.

Popoldne ga sin ni izpraševal nič več. Prodarju je že zlezlo vino v glavo, Petru so gorele oči. Pozabila sta že, po kaj sta šla od doma.

Govorila sta o vsakdanjih stvareh, primerjala sta življenje nekdanj in danes in preskočila na intimne domače stvari. V pijači je sin razgalil svojo notranjost, da je oče spoznal, da z njegovo dušo ni vse v redu.

«Cujte,» mu je dejal v pijanosti, «kaj vi veste o Milki. Dejali ste, da nekaj veste...»

Očetu se je sin zasmilil. Njegova odkritosrčnost, ki je izvirala iz vina, ga je bolela, kakor da slači njega samega.

«Pusti,» mu je dejal. «Saj nič ni! Tu ni kraj za to... Jaz nič ne vem.»

«Ne veste?» je jecljal Peter. «Jaz samo sumim... Vem natančno, kdaj mora biti rojen otrok, ako je moj... Če ne, ni moj!...»

«Molči in pij!» mu je oče zamašil usta z vinom. Čez nekaj trenutkov je sin položil glavo na roke in zaspal za mizo. — — —

Knjige in revije.

Janko Samec: Za naše male.

Pesnice. Založila prodajalna K.T.D. H. Ničman v Ljubljani. Str. 40, cena 10 Din. Tisk. Jugoslov. tiskarna.

Pod zgornjim naslovom je podaril naš rojak Janko Samec za Miklavža mladini v lični knjižici 25 svojih lepih otroških pesmic. Mala knjižica je to, a spričo današnje suše na polju mladinskega pesništva pomeni veliko. Samca poznamo kot mladinskega pesnika že iz «Novega roda» in nekaterih drugih listov, vendar nas pričujoča zbirka uvede v globlje poznanje Samčeve mladinske poezije, ki je tako prostodušna, jasna in polna življenja kakor otrok sam. Zbirko priporočamo najtopleje ne samo knjižnicam, nego predvsem staršem, ki bi morali nuditi svojim otrokom zdrave duševne hrane. V tem pogledu so namreč naši otroci silno zanemarjeni. Po dolgem presledku izide tu pa tam kakšna mladinska knjiga, poročajo listi, kdor se zanima za slovstvo te vrste, jo kupi, pride morda še v kakšno knjižnico, otrokom pride redkokdaj v roke. Dobi jo kvečjemu kak otrok iz boljše družine, do naše lačne mladine najširših slojev ne najde odprtih vrat. Vzroki temu niso

taki, da bi bili neodpravljeni, nego temeljijo v tem splošnem mrtvilo na našem kulturnem polju, v zapostavljanju otroka in neumevanju važnosti in potrebe mladinske knjige.

«Tank»

je ime mednarodni reviji nove umetnosti, katere 1½ (!) številka je izšla pred kratkim v Ljubljani. List je pisan v esperantu, slovenščini, srbohrvaščini, italijanščini, francoščini in nemščini. Na prvi pogled opazi človek, da so ti novi umetniki odpravili velike črke in izvršili še druge velikopotezne spremembe. V listu je poleg precej modernih slik (primerjaj Černigojeve slike v «Našem glasu», II. letnik!) še nekaj posebnosti, ki kažejo, da so novi umetniki posebne vrste ljudje. Nekateri sestavki, n. pr. «v trenutku trenutka...» od «bratka krefta» pa ne kažejo, da bi bilo tako prevratni. Kot prvega slovenskega avantgardista — kakor se imenujejo sami — proglašajo Ivana Cankarja.

K avantgardistom se prištevajo naši rojaki Avgust in Karlo Černigoj, Ivan Čargo, Marij Kogoj, Veno Pilon, Stepančič, L. Spazzapan in Ferdo Delak, ki je urednik revije in «vodja mednarodne predstraže umetniškega gibanja».

«Ženski svet».

Obširna 12. številka «Ženskega sveta» je posvečena ženi in je lep zaključek 5. letnika lista. «Ženski svet» se v razmeroma kratki dobi obstoja ni samo povzpел v višino dobrega ženskega glasila, ampak postal celo najboljši slovenski list te vrste. Omenjena številka, ki je lepa krona celoletnega napredka, nas uvaja s prevodi in originalnimi studijami v številne probleme in življenjske položaje žene, skuša podati zlasti sliko njene kulture in socialnega stanja.

Naše slike.

Boris Georgijev: Tavajoči pastir.

Georgijev je Bolgar. Domovina ga ne upošteva, očita mu fotografsko natančno izdelavo in v barvah anemijo. V Italiji pa se je proslavil kot malokdo. Njegova soba na mednarodni razstavi v Benetkah je bila vedno polna občudovalcev.

Georgijev riše z barvanimi svinčniki; barve so prozorne in linije orientalsko nežne. On ljubi naravo in ljubi živali. V ljubezni do živali se približuje budistom. Nekaj človeškega imajo njegove živali na sebi. To vidimo posebno na tej sliki.

Veno Pilon: Log.

Pilon je ravno nasprotje Georgijevu; močan in barbarski. Kot v portretih je tudi v pokrajinah silno primitiven, ne ene črte ne napravi več kot je neobhodno potrebno. Gora na njegovi sliki je masivna in teži z grozno težo svojih skritih skal navzdol, mrzlo in težko je zidovje, oblaki so kot svinec in celo drevesa se zde, da z muko rastejo. Pilon ne slika fotografsko, pri pokrajini izbere on le nekaj najkarakterističnih znakov, vse drugo izpusti.

Rembrand: Jezusovo rojstvo in autoportret.

Rembrand, slavni Holanec, se je rodil l. 1606 in spada med največje slikarske genije. Znamenit je kot portretist, kot pokrajinar in grafik. Snov je zajemal kar najraje iz domačega življenja. Prav rad je tudi posegal po biblijskih motivih. Njegovo «Jezusovo rojstvo» je iz njegove zrelejše dobe. V prvi dobi je slikal vse zelo svetlo. To delo nas

uvaja v drugo dobo njegovega ustvarjanja. Na splošno je znan Rembrandt po svojem «svetlotemnem» slikanju, kjer je kaj spretno uporabljal svetlobo in senco. Glave navadno izdela izredno natančno, vse drugo samo rahlo nakaže. Iz vseh Rembrandovih slik diha mehka poezija.

Gorše: Deklica

Gorše je pri nas že dobro znan. Do zdaj smo priobčevali stvari, ki jih je dovršil tu pri nas v poslednjem času, tu pa priobčujemo njegov portret, ki ga je dovršil še v Meštrovicévi šoli v Zagrebu. Portret je izdelan v mavcu, a na njem se pozna imitacija kamna. Ta kip kaže ves Goršetov zgodnji razvoj. Kljub temu, da se tu Gorše še ni docela osamosvojil, se poznajo že vse vrline kasnejšega kiparja - portretista.

Dr. Pavel Klodič: Jadrnica.

Klodič je v slikarstvu samouk. On slika samo morje, jadrnice, parnike; je torej specialist za marine. Mi nimamo drugega podobnega slikarja. Med nami je Klodič skoro nepoznan, bolj znan je med Italijani. Klodič dela mnogo. Njegove slike so natančne, da skoro prenatanečni posnetki na

rave. Ena njegovih boljših stvari je njegova «Jadrnica».

Josip Macarol: Repentabor.

Macarol je študiral na deželni slikarski akademiji v Gradcu. Zaradi družinskih razmer je pa kmalu moral opustiti slikarstvo in je postal uradnik. Riše še vedno, a malo. Največ talenta je kazal v svojih risbah. Če bi se posvetil samo slikarstvu, bi se gotovo razvil v dobrega ilustratorja. To kaže tudi njegova slika «Repentabor».

Albert Širok.

Vprašanja in odgovori.

Na tem mestu bomo odgovarjali našim naročnikom na najraznovrstnejša vprašanja. Kadarkoli pridete do kake nejasnosti v vsakdanjem življenju in kadar rabite pojasnil v tej ali oni zadevi, ki je lahko gospodarskega, zdravstvenega, pravnega, prosvetnega, znanstvenega ali kakršnegakoli značaja, se obrnite na nas, ki vam bomo tu dajali pojasnil. Vprašanja in odgovore bomo objavljali zato, ker v obče ne bodo koristni le enemu samemu, nego vsakomur, ki jih bo marljivo prebiral.

Ponovno povdarjamo, da odgovarjamo le naročnikom, ki naj pošljejo vprašanje v zaprtem pismu na uredništvo.

Drobiž.

Dnevnik pisatelja Dostojevskega

V Rusiji so odkrili nov dnevnik pisatelja Dostojevskega, ki datira iz leta 1860. Pisatelj je bil podaril zvezek ženi mornarskega častnika in pisatelja Sagulajeva. Iz tega dnevnika je razvidno, da se Dostojevski ni povrnil iz katorge vničen na duši in na telesu, kakor se to domneva. Počutil se je baš v tisti čas na višku svoje duševne moči. Gospa Sagulajeva je bila leta 1898. umrla v Petrogradu in dnevnik je zašel v roke njenih oddaljenih sorodnikov. Danes se nahaja v Dostojevskega muzeju v Moskvi.

Simon Gregorčič.

Gospodična Helena Čebrova, nečakinja nepozabnega «goriškega slavčka», nam je dovolila objaviti javnosti še neznan pesem, ki ji je bila poklonjena od strica 2. avgusta 1902. Pri Gregorčiču opažamo, da so bile njegove vezi s sorodniki zelo trdne; milino njegovega značaja pa spoznamo tudi iz naslednjega dogodka.

V tistem času je bila mala Helenka šest tednov pri stricu pesniku na Gradišču, ki ji je redno vsak dan prinašal s sprehoda cvetko, na katero je morala paziti, kajti večkrat jo je vprašal, kje jo ima. Zelo ga je veselilo, da je Helena dopisovala s svojo sestro v cirilici.

Ko je nekdanj peljal nečakinjo v Kamnik v Kneippovo zdravilišče, je misli tudi sam ostati tam nekaj časa, a bil bi rad neopažen. Ko pa so zvedeli Kamničani, kakega odličnega gosta imajo in mu je hotelo pevsko društvo «Lira» napraviti podoknico, jo je — odkuril.

Helenki.

(Moji nečakinji v spomin.)

Zlato dete moje,
dete ti sanjavo,
Ti si meni blizi,
gledaš pa v daljavo.

Kam? Sam Bog ga vedi!
Nič ne razodeneš,
misli, čute svoje
vse trdò zakleneš,

Jezik nič ne reče,
kakor da ti nem je,
neme govorice
Tvoje ne umem je.

In oči mi svojih
nečeš Ti odpreti,
skoz oči Ti v dušo
mogel bi prodreti.

Te oči sanjave
meni Ti zapiraš,
in le v daljno daljo
z njimi se oziraš.

Kam? Sam Bog ga vedi!
Morda v dni bodoče?
Sreče v njih dodeli
ti nebeski Oče!

Slepa proga v očesu.

Marsikdo je že slišal, da imamo v očesu slepo progo. Da pa se dá slepa proga vsak hip dokazati s čudovito priprostim poizkusom, je gotovo mnogim neznano.

Poglejmo najprej, kaj je pravzaprav vzrok temu pojavu. Zvezo med očesom, ki nam kaže slike zunanjega sveta in med možgani, ki nam te slike privedejo do zavesti, tvori drobna nitka vidnega živca. Ta živec nam omogočuje gledanje in začudenja v očesni mrežnici, ki ima prav posebne za svetlobo občutljive snovi, le na tej «slepi progi» ne. Kot more posneti fotografski aparat s ploščo, ki je na gotovi točki za svetlobo neobčutna, sliko, ki ima na tistem mestu luknjo, tako tudi slika, nastala na mrežnici očesa, ni brez luknje. Če kljub temu vidimo brez pomanjkljivosti, dolgujemo to le okolnosti, da imamo dvoje simetričnih oči, ki odpravljati vsakokratno slepo progo s skupnim sodelovanjem.

Ni prav lahko zaznati slepe proge; ne enostavno s tem, da zatisneš eno oko, ker je ta proga razmeroma majhna. Prav lepo jo pa uvidimo s sledečim poizkusom. Glej sliko in dvigni «Naš glas»,

da bo stal navpično na mizi, zatisni levo oko, z desnim očesom pa glej nepremično križec na levi strani. Drži list pred seboj v razdalji približno 20 cm, nato ga oddaljuj počasi od sebe, dokler ti nainkrat ne izgine iz vida črni krog na desni strani (v razdalje 20 do 40 cm od oči). Omenjeni krog je namreč prišel v slepo progo.

Smešnice.

«Natakar, že v prvem krožniku sem našel pet las!»

«Če vam prinesem še štiri take krožnike, se boste še celo pomladili.»

Stari oče in vnuk.

Stari oče vnuku: «Tu imaš posodo, prinesi mi vina!» — Vnuk: «Dajte mi tedaj tudi denar.» — Stari oče v šali: «Za denar je lahko prinesli vina, poizkusi ti brez njega.»

Sin odide in se čez nekoliko časa zopet vrne ter postavi prazno posodo pred starega očeta: «Pijte, oče!» — «Saj je vendar posoda prazna.» — Vnuk: «Iz polne posode je lahko piti, toda poskusite vi iz prazne.»

Pri zdravniškem izpitu.

Profesor: «Vidite, ta mož šepa, ker ima kroglo v nogi. Kaj bi napravili vi v tem slučaju?»

Dijak: «Šepal bi tudi.»

Dvoumno.

Trgovec Rak svojemu družu: «Torej najina trgovska družba razpade. Čisti dobiček si kar meni nič tebi nič med seboj razdeliva.»

Zakonska.

Žena možu: «Moški ste pred poroko kakor angeli, po poroki pa postanete vsi zlodjevi.»

Mož: «To pa zato, ker smo pred poroko kakor v nebesih, po poroki pa kakor v peklu.»

Uganke.

Dolgost rek.

(Sestavil F. L., Gorica.)

I m e r e k	km
Tigris	150
Gihon Ali Amu	360
Donava	520
Drina	150
Volga	452
Ob	210
Reka sv. Lovrenca	380
Dneper	150
Niger	540

Razberi znan pregovor!

Posetnice.

VID ZARNIK

—i—

UKMAR EMIL

Sežana, štev. 2

Kaj sta ta dva moža po poklicu?

Zamenjalnica.

Sestavil R.

Red, nič, kos, lrd, bok, sir, par, las, pas, rek, oče.

Zamenjaj vsaki besedi po eno črko, tako da dobijo besede drug pomen; zamenjane črke pa ti povedo znan pregovor.

Uganke za otroke.

Sestavljena.

Sreda, večno, noga, čevo, lesen, dreto

Vzemi po en zlog od vsake besede, pa dobiš besede, ki jih je uredništvo „Našega glasa“ tebi namenilo.

Kdo ve?

1. Poznam sodček, ki nima nobenega obroča, notri pa dvojno vino?

2. V brežu sedi, pa tobak kadi?

3. Kdaj je mlinar brez glave v mlinu?

(Poslal Dušan Koblar.)

4. Na steni visi, vatla nima; čas redno meri, na dve strani kima?

5. Kaj je boljše sejati mesto korenja?

(Poslal Jožef Leban.)

6. Koga je treba vedno za ušesa vleči?

7. Za plotom čepi in rado srbi?

(Poslala Vera Ivančič.)

Rešitev ugank v 12. številki III. letnika.

Številnica: Boljša je domača gruda, nego na tujem zlata ruda. — Ključ: januar, Bog, med, zlato, mešan.

Skrivalnica: Sita vrana ne ve za lačno.

Rešitev otroških ugank.

Posetnica: Oni gospod je duhovnik.

Risarska naloga: Prvo desko postavi za enega izmed kotov; s te deske v nasprotni kot pa postavi drugo desko, ki bo tvorila most čez jarek.

Rešitev ugank: 1.) Zamorec, ki je padel v Rdeče morje, je moker.

2.) Repa.

Rešitev ugank naj se pošlje v zaprtem pismu na uredništvo. Imena rešilcev bomo prihodnji objavili.

V četrto leto.

Počutki «Našega glasa» spadajo v september leta 1925. Izšla je takrat prva številka našega lista. «Naš glas» je bil takrat skromen dijaški list, ki se je moral boriti z neštetiimi ovirami kot vsi dijaški listi in se sredi naslednjega leta spremenil v mladinsko glasilo. Kot tak je list poznan že marsikomu, a med širše sloje je prodiral komaj v svojem III. letniku, ko je postal družinski list, kakršnega smo ves povojni čas, odkar nam se je izselila goriška «Mladika», živo pogrešali.

Tak stoji naš list ob začetku četrtega letnika in bo po začetni poti nadaljeval delo pravega družinskega glasila s podvojeno energijo. Prepričani smo, da se bo «Naš glas», upoštevajoč vsa bogata dosežanja izkustva, izpopolnil v pravi družinski list in postal nekakšni brežvični steber duhovnega življenja sleherne naše družine.

Izmed leposlovja naj omenimo samo dve zanimivi deli, ki bodo našim čitateljem vstvarili dokaj veselih uric. Prvo je roman odličnega pisatelja France Bevka, «Skrinja s srebrniki», ki ga v tej številki začnemo. Že ime pisatelja nam jamči za njega vrednost, in kdor pozna Bevka, bo koj segel po «Našem glasu». Tudi o povesti, ki jo je spisal znani pisatelj Slavko Slavec, pisatelj priljubljene knjige «Župan Žagar», ni treba izgubljati besed. Povest, ki jo začnemo prinašati že v prihodnji številki, se imenuje «Tičarjev Tone».

Veliko važnost bomo polagali na poučno-vzgojni del lista, ki bo prinašal za življenje in izobrazbo potrebne članke in bo radi svoje pestrosti vsakogar zadovoljeval. Čitatelj bo našel tu članke splošne kulturno-vzgojne vsebine, gospodarske, zdravstvene, literarne, zgodovinske, naravoslovne, narodopisne in druge članke, poleg zanimivih potepisov, poročil iz odkritij tehnike in ostalih svetovnih znanosti.

Mladinski del bo zaposljeval najmlajše v družini, katerim bo nudil pripovedi, pravljice, pesmi in drugega vzgojnega čtiva.

Listek bo seznanjal čitatelja s svetom in življenjem, z novimi knjigami, z našo in s tujimi literaturami, z ostalinami narodnega blaga in drugimi posebnostmi. Dalje bo našel tu čitatelj duhovitih anekdot, smešnic, ugank in podobnega kratkočasnega.

UREDNIŠTVO.

Došle knjige in revije:

Na tem mestu bomo poročali o novih književnih publikacijah, da bo vsak naš čitatelj obveščen o našem kulturnem razvoju. Vsa založništva prosimo, da pošiljajo v to svrhu nove knjige našemu listu v oceno.

Uredništvo.

Književna družina «Luč»

je izdala na božič tri lepe in koristne knjige, «Kolednice», ki so lepo ogledalo našega bogatega kulturnega življenja.

Prva knjiga je «Poljudno znanstveni zbornik II. zvezek», ki dela uredniku Lavo Čermelju zares čast, vsebuje sledeče razprave: Josip Wilfan: Politika in etnika; Josip Agneletto: Gospodarsko stanje podeželskega prebivalstva v Julijski Krajini; Albert Širok: Pri naših upodablajočih umetnikih; Ivan Grbec: Nekaj podatkov o glasbenem življenju po vojni; A. L.: Hrvatske publikacije; Ferdo Kleinmayr: Naša solska književnost; F. B.: Nabožne publikacije; F. B.: Književne izdaje v letu 1927; L. Č.: Dodatek k razpravi «Politična in upravna razdelitev Julijske Krajine» za dobo do 30. novembra 1927.

Zbornik je obsežnejši od I. zvezka, obsega 108 strani in 16 strani obsegajočo prilogo slik, ki pojasnjujejo širokov članek.

Druga, 133 strani obsegajoča knjiga, «Ubogi Ustin», je delo znanega Slavka Slavca, pisatelja knjige «Župan Žagarja», ki se je ljudem na mah prikupila.

Tretja knjiga je prevod iz poljščine: «Tomek Baran» od znanega poljskega pisatelja Vladislava Stanislava Reymonta, s katerim nas prevajalec France Bevk seznanja v posebnem sestavku v drugem delu knjige.

Vse tri knjige najtopleje priporočamo.

«Vez»

se imenuje hrvatski ženski list, ki izhaja že tretje leto v Trstu in nadomešča Hrvatom naš «Ženski svet». Letno stane 8 L. — «Vez», Trst ul. S. Francesco d'Assisi, 20.

Narodno blago.

Gož v ljudskih pripovedkah.

Gož ali črnica je kot grabljišče dolga kača, ki biva pod hišnim zidom, pod ognjiščem ali vsaj blizu hiše. Domačim ne stori nič hudega, je največji njih prijatelj, varuje hišo nesreče in se igra z otroci. Ljudje vedo mnogo povedati o njem in ga imajo radi.

Dogodilo se je nekoč, da je vzela gospodinja južino iz peči, pustila pa lonček jedi pri žerjavici. Ljudje so odšli na delo. Gož prileze izpod ognjišča v peč in poje, kar mu je gospodinja pripravila. Zvečer pride gospodinja kuriti ogenj, da skuha večerjo. Gož prileze iz peči in zgine počasi pod ognjiščem. — Nekje drugod se je dogodilo, da so prilezli vsi goži na njivo k žanjicam. Te so koj mislile, da to ne more pomeniti dobro, zato so stekle domov. In res so našle doma vso hišo v plamenu, a ker so prišle še pravočasno, se jim je posrečilo pogasiti ogenj.

J. T.

M. U. dr. D. Sardoč v Trstu

specijalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki
ordinira v ulici M. R. Imbriani št. 16, III. nadstr. (prej Via S. Giovanni)

od 9-12 in 3-7.

LEKARNA Castellanovich

Lastnik: F. BOLAFFIO

Via dei Giuliani šte. 42, Trst

(SV. JAKOB.)

VODA „DELL' ALABARDA“

proti izpadanju las

Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prhljaju in za ojačenje korenin. — Steklenica po L 6.— in se dobi samo v lekarni CASTELLANOVICH, Trst, Via Giuliani šte. 42, Trst.

GLYKOL

Zelo uspešno sredstvo posebno poleli, v vročih dneh. Kdor se čuti živčno slabega in trpi na glavobolu, naj uporablja samo „GLYKOL“, ki ozdravi v najkrajš. času. Cena steklenici L 8.50. — Za popolno ozdravljenje je treba šest steklenic.

Izvrstne švedske kapljice
sv. Antona za želodec.

Narodna knjigarna in papirnica

sedaj knjigarna „G. CARDUCCI“

Gorica, Via Carducci šte. 7 - Telefon 169

priporoča svojo zalogo knjig in pisarniških potrebščin. Preskrbi v najkrajšem roku knjige iz inozemstva po dnevnem kurzu. - Razprodaja na drobno in debelo.

LASTNA KNJIGOVEZNICA.

TVRDKA

FRANC KNEŽIČ

ustanovljena l. 1896.

Velika zaloga blaga za moške in ženske, perila, bombažnin, drobnarije in modnih oblek. Cene zmerne.

Trst (7) Corso Garibaldi 24. (Lastna palača)

Tržaška posojiln. in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši ulica Torre bianca 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge na čekovni promet, ter jih obrestuje po 4% Večje in stalne vloge po dogovoru. - Sprejema „Dinarje“ na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. - Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. - Obrestna mera po dogovoru. - Na razpolago varnostne celice (safe). - Uradne ure za stranke od 8.50 do 13 in od 16 do 18. - Ob nedeljah urad zaprt. - Štev. telef. 25-67. - Najstarejši slovenski denarni zavod.